

1858

A
 KOLOSVÁRI
 RÓM. KATH.
 NYILVÁNOS
 TELJES GYMNASIUM

É V K Ö N Y V E I.

SZERKESZTÉ
 UGYANAZON TANINTÉZET
 TANÁRI KARA.

VII. FÜZET.

1857/8.

A KOLOSVÁRI ROM. KATH.

NYILVÁNOS

TELJES GYMNASIUM

É V K Ö N Y V E I.

SZERKESZTÉ

UGYANAZON TANINTÉZET TANÁRI KARA.

VII. FÜZET.

185⁷/₈.

KOLOSVÁRTT.

A rom. kath. lyc. betűivel.

GYALOGI JÁNOS,

magyar jezsuita emlékezete.

(Pályakép, egyházi jeleseink csarnokából.)

A tudomány és lelki jóság jó magában, és annak is jó, a kiben meg-
vagyon; de jobb, ha általunk másokra is árad.

Faludi Ferenc.

ALAPNÉZETEK.

I. Ha menten minden elfogultságtól, s közműveltségi szempontból kellő alapossággal vizsgáljuk nemzetünk közel ezer éves európai életének fejleményeit: meggyőződünk, hogy mind-
azt, mi értelmi kifejlésére hatott, mi ősi vad hajlamait szelíd erkölcsökké varázsolta, s mindkét
uton nyert nemesbülésének erkölcsi értéket szerzett, — kizárólag az egyház ápoló szellemének
köszönheti úgy, hogy a magyar nemzet vallási s erkölcsi újjászületésének korszakát sajátlag
azon pillantattól kell számítani, midőn az egyház boldogító karjával őt a pogány sötétségből az
üdvige örök világosságának fénykörébe emelé. — Az egyháznak ezen egyedül biztos, azért csal-
hatlanul üdvös irányban nyilvánult képző s boldogító erejét mélyen érezték legott első királyaink,
s közülük egyik sem mulasztott el csak egyetlen kedvező alkalmat is, hogy azt magasztos ren-
deltetésében s célja megközelítésében hathatósan ne gyámolítsa. Örök betűkkel vannak az enyé-
szet vagy feledékenység ellen biztosítva dicső emlékezetű királyainknak azon kegyelet-szülte
nagyszerű jótéteményeik, melyekkel ők a magyar egyházat elárasztván, képesítették, hogy fen-
séses feladatát sikeresen megoldja. — Isten malasztjával, mely minden szent ügynél titokszerű-
leg működik, hozzáfogott nagy munkájához. Oltárokat emelt az Urnak, szószékeket a mennyből
küldött üdvige után sovárgó keresztény népnek; s hogy az elhintett mag bő gyümölcsöt hozzon,
gondoskodott egyes kezekről, hitbuzgó ápolókról; sőt figyelme annyira terjedt, hogy a zsenge
ültetvény kellő biztosításának érdekében ápodákat (kolostorokat) alapított szerte a hazában. Ezen
utakon művelte a népet, érzelmeit s vágyait égi utra vezérelte. Így enyészett a hitetlenség, hul-
lottak a fajultság bilincsei, a tévelygés rémképei messze riasztattak; megszelidült a vérszomjas
ember, s a féke-vesztett akarat romboló szüleménye, a szabadosság, kellő határok közé simult;
mindezek által a keresztény testvériség mély gyökereket vert s megszilárdult.

II. De az egyház, a felette folyvást örökös Szent-Lélektől nyert bölcsességénél fogva,
szent célja eléréséhez nem tartá egyedüli eszköznek az egyházi szószéket. A felnőtteket képezni,
az Ur szellemében oktatni, s az emberi rendeltetés valódi céljához idomítani, nem lehetetlen
ugyan, de mesterre váró munka, terhes feladat. Midőn tehát egy részről az egyház ezeknek val-

lás-erkölcsi neveltetéséről, kiválólag a szentegyházak szószékein gondoskodott: más részről magas figyelmét az anyaszentegyház serdülő tagjainak célirányos nevelése és nemesítésére is fordította, hogy úgy növekedjenek az Ur egyházában, miként szentekhez illik. Legott tehát kezdetben, szentegyházak s kolostorok mellett, tanodákról, s azok éltető szellemeiről, jó oktatókról is gondoskodott. Tanodákul eleinte a kolostorok s kanonokok lakai szolgáltak; oktatókul pedig egyházi, főleg szerzetes férfiak alkalmaztattak, azon szoros viszonynál fogva, mely első alakulása óta az egyház és keresztény szellemű köznevelés közt létezik. Századok hosszú során keresztül gyomlálták ezek az egyház igaz hivei köréből a sötétség fajzatai által becsempészett tévtnokat, s csepegtették a gyenge szívekbe a vallás-erkölcsi örök elvek s magasztos keresztény eszmék üdvárasztó tanait. Buzgó fáradaik nem maradtak ohajtott siker nélkül, mely a nemzet rendületlen vallásosságában s keresztény erkölcsileg tiszta és feddhetlen életében nyilatkozott.

III. Századok folytán vészterhes idők sötét borúja nehezült a magyar haza s vele a keresztény egyetemes egyházra, a hitújításnak nevezett időszak beálltával. Mély gyászt öltött oltár és minden igaz keresztény. A hazával együtt majd végkép elárvult a magyar ősegyház, s vele a honnak szépreményű ifjusága. Pusztulásnak indultak a honnak majd minden vidékén a szentegyházak, melyekben a jámbor nép erőt s vigaszt nyert kesergő lelkének. Megnéptelenültek a tanintézetek, hol boldogabb jövő reményében százak hintették ezerek fogékony keblébe a vallás-erkölcsi életirányzatnak s közműveltségnek áldásozó magvait. A haza polgári s egyházi élete megzsibbadt; a honpolgárok örege, apraja böles vezér, biztos kalauz nélkül tétovázott. Közölük ezeren estek téveszmék kelepcéjébe.

IV. A hitélet s közerkölcsiség állapotának ily megrendítő szakaszában látjuk feltűnni láthatárunkon a Jézus-társaságának apostoli szellemű tagjait, kezökben az evangéliom örökvilágosságú fáklyájával, s az életbölcse ség csalhatlan könyvével, szívekben pedig a felebaráti szeretet hódító erejével. Megjelenésök új korszakot derített nemzetünk hitéletére s a hazai közoktatásra. A vallásosság megfonnyadt fája új életre zsendült szívek melegétől. A gyám nélküli ifju nemzedék szépen fejelezett ápoló kezeik között. Évtizedek folytán egy, vallásosságában rendíthetlen, hitélete s erkölcsi önviselésében példás nép állott elé, mely a mult gyásznak emlékezetét könnyen felejtetheté. A magyar tanuló-ifjuságban pedig naponkint gyarapodott az ájtatosság, az önuralkodás és vágykormány a fiatal lelkekben, mérséklet az élvezetekben, szerénység a társalgásban, türelem és kitartás a foglalkodásban, szemérem a beszédben, szűziesség a gondolatokban.

V. Ennyi és ily sokoldalú, üdvösen ható működés közepett, tisztelettel eltelve ki ne gondolna a mult századok nagy munkáinak fáradhatlan embereire; ki ne ünnepelné emlékeztöket? hisz ők voltak előmunkásai azon nehéz feladatnak, melynek annyi önfeláldozással hoztak mindent áldozatul, melyet annyi küzdelemmel kezeltek, s melynek tovább fejlesztésén oly kitarással működnek jelenkorunk jobb lelkei, hogy valahára diadalra legyen emelve az ügy, s elérve a nagy cél, mely után buzgó imádság epedez százezrek ajakán, — hogy épüljön fel közöttünk Isten földi országa.

VI. Ezen alaplátetek egyes szálait egy csomóba foglalva, bátrak vagyunk azon szerény véleményünket nyilvánítani, hogy bár ezerféle tárgy kínálkozott nekünk érdekes anyagul tudományos értekezésre: de lelkünk azon szent családdhoz vonzódott leküzdhetlen hajlammal, melynek jól ismert buzgalmú tagjai, két század folytán, a magyar nemzet vallás-erkölcsi műveltsége- s hitéletének kifejtésére oly rendkívüli hatást gyakoroltak. E szent család az örök hirben álló Jézus-társasága, melynek kitünő érdemei fenragyognak időn s enyészeten. Ennek egyik magyar tagját akarja jelen értekezésünk a feledékenységből kiragadni, s eloszlatni szerény ne-

véről a nem érdemlett homályt. Ő életpályáját folytonos munkásság közt futotta meg. Szép lelke, apostoli buzgalma, mentori szíve az egyházi szószéken, a tantermek falai közt, s az irodalom mezején egyiránt tisztelt vala és becsült. Hogy lettünk századaink jeleseiről szóló életrajzi művekben lap nem, hanem csak pár rideg sor jutott nevének, alázatos szerény lelke okozá, melynek leplébe burkolódzva inkább ohajtott rejleni, mintsem ragyogni. De az elfogulatlan utókor hálás gyermeke felkeresi az érdemek bajnokát szerénysége leplében is, s felmutatja őt a világnak a kiérdemlett dicsőség fényöltözetében. — Benne tudomány s lelki jószág testvérileg frigyestültek; s mi benne megvolt, azt másokba is átszállítani égett, sovárgott; méltó tehát, hogy magyar egyházi férfaink díszcsarnoka, kik működve hatottak nemzetünk műveltsége s hitélete fejlesztésének mezején, méltóságban emelkedjék e szerény férfiú emlékezete által is.

Méltán megilleti évkönyveink jelen füzetében néhány lap, egy egész századdal ezelőtt elhunyt jelesünket, ki szent célokra áldozott munkás életének javát Erdélyben, még pedig több évet belőle Kolosvárott tölte, dicsőségére az egyháznak mint buzgó pap, javára a családok szép reményeinek mint lelkes tanár, s díszére az irodalomnak mint a tudományok szerencsés művelője.

Előadásunkban az egyszerűséget tartók szem előtt. Hol a tények fénySORA nyilatkozik, bizton elmaradhat onnan minden szópompa, czifra beszéd s a díszmondatok meddő serege. Egyszerű emberhez legjobban illik az egyszerűség.

Ennyit tájékozásul, illetőleg bevezetésül.

Lássuk már most a sokoldalú ügyességgel felruházott derék szerzetest, változatos életfolyamán keresztül.

* * *

GYALOGI JÁNOS ÉLETE.

(Szül. 1686. január 6-d. — Mh. 1754.)

1. §. Idősort tartólag (chronologice) látunk dicsőült magyar egyházi tudósunk érdekes életfolyamának híu jellemzéséhez.

Nagyon rövid és csekély az, a mit Horányi Elek *) ezen jeles férfiú munkás életfolyamáról emlékezetül fenntartott. Mi részletesen s teljesen kimerítve rajzolhatjuk azt; mert a szerencse kedvezése Gyalogi Jánosnak épen azon egyik nagybecsű kézirati munkáját jut-

*) Olv. Memoria Hungaror. Pars II. Viennae. 1776. 8-o. 52. 53. ll. — Célszerűnek látjuk, főleg azoknak kedvéért, kik az idézett munkát nem birják, az egész rövid emlékezetet onnan átvéve, ide iktatni: „Gyalogi Joannes natus in Hungaria, post terminatum studiorum cursum, institutum S. J. (Societatis Jesu) suscepit. Multis in eo annis ad concionem hungaricam Sacri oratoris personam insigni eruditionis ac facundiae laude sustinuit. Provecta aetate rude donatus, ne inerti otio difflueret, celeberrimi quondam apud suos praeconis Joannis Csete posthuma ingenii monumenta evolvit, e quibus

1) Panegyricas orationes, in honorem Sanctorum praesertim Hungariae patronorum scriptas latio sermone, hungarice reddidit, et ad majus pietatis incrementum publici juris fecit Cassoviae. 1750. Fol.

2) Daciae spes et deliciae in Antonio e Toparchis Lazariis ostensae in terris, et in ipso aetatis flore praereptae, altero labente lustro e sepulchri pulvere resuscitatae Tyrnaviae.“ — Csak e rideg sorokba van szorítva egy örök munkásságban megfutott hosszú életpálya.

tatá kezeink közé, melyben nagy pontossággal önmaga jegyezte fel változatos életének mindazon eseményeit, melyek életrajzának érdekes részleteit alkotják. Az eddigelé egészen ismeretlen kéziratnak címe ez:

„Tomus prior Sylvae opusculorum P. Joannis Gyalogi S. J. per Hungariam et Transylvaniam Concionatoris Dominicalis annis tribus et triginta.“ Negyedrészt. 385. lap.

Ezen kézirati műve a dicsőültnek mind munkáit, mind életkörülményeinek lényeges szárait magában foglalja. Ebből vettük mi festményünkhöz azon színeket, melyek a tudós szerzetest híven visszatükrözik, egyszersmint erre hivatkozunk többször tárgyalásunk folyamán. E szerint

Gyalogi János született Gyöngyösön (Heves megyében); a miről verseiben így emlékezik:

„Si memorare juvat, — quamvis sit inutile dictu, —
Quis situs ac series temporis hujus erat,
Danubias inter, piscosaque regna Tibisci
Nescio, quae fecit nomine Gemma *) loca:
Nam plaga natalis si concha **) vocata fuisset,
Stultitiae poterat tela dedisse meae.
Ex hac progenitum caneret mea Musa lapillum:
Quis canat uberius, quod scythia natus eram?“ ***)

Születése napját, azaz január 6-dikát ugyanott így jegyezte fel:

„Illa dies aurum Christo, mihi contulit auram,
Quae modo vitali flamine corpus alit.“

Vízkereszt (három királyok) napjajanuár 6-dikán esik: tehát Gyalogi ezen napon született.

Születésének esztendejét pedig így említi:

„Ultima jam decimis Urbs est circumdata signis,
Cum mihi natali sidere Buda redit.
Lotharus Europae cantatam annalibus arcem
Hectoreo pugilum robore victor init.“

Honi történet könyveinkből tudjuk, hogy Budavára a hős lotringeni herceg, Károly vezérlete alatt 1686. szeptember 2-án vétetett vissza: Gyaloginak tehát születési éve 1686. vala.

2. §. Gyermekeveiről hallgat. Tanpályáját, mint tanuló növendék, hol végezte, nem említi. Ifju korában a jezsuiták társaságába lépven, főleg a költészetre való hajlandósága, mely őt későbbi már papi hivatalos foglalatosságai közt sem hagyta el, miként egyik párversének világos értelme bizonyítja, mi így hangzik:

„Quo nos cunque tulit turrata per oppida zelus,
Huc individuo Musa secuta gradu est.“

1707-ben, mint jezsuita-növendék, több társával együtt, kénytelenítettett Rákóczy Ferenc pártosai által Nagyszombatból kivándorolni. „Nagyszombatban — Gyalogi saját szavai 353-d. lapon, — ezen felebb nevezett 1707-d. esztendőben, 10. Maii, mikor harmincnyégyen egy nap indulnánk ki Morva vize felé, a hol az ország határa, az nap — mondám, — örömtükben a lutheránusok a harangokat mentünkben megvonatván, Te Deum Laudamus-t tartottak

*) Gemma annyit tesz mint: gyöngy; innét költői szójátékkal a Gyöngyös helynév.

**) Concha magyarul: kagyló, gyöngykagyló, gyöngyház, mi költőileg szintén a Gyöngyös szóra viszonyul.

***) E kifejezés Gyalogi magyar eredetét kétségen kívül teszi.

sz. Jakab-utcájában.“ — Visszatérvén később a jezsuiták Nagyszombatba, ott tanulását, mint papnövendék, folytatta, és 1712-ben Bossányi Farkas jezsuita-tanárnak hittudományi (theologiai) leckéit hallgatta; a kiról Gyalogi (44. lap.) ezeket írja: „Concionem habuit Tyrnaviae A. 1711. R. P. Wolfgangus Bossányi, meus sequenti anno Professor Theologiae, in quo uno viro tria Societas nostra habuit (verba erant nonagenarii senis et Episcopi Andreae Kürtösi): bonum concionatorem, bonum Theologum, bonum oeconomum.“

1715-ben Erdélybe küldetett, s Kolosvártt a szónoklatot (rhetorica) tanította (295. lap).

1716-ban Maros-Vásárhelyre tétetett át, a hol mint buzgó hittérítő (missionarius) működött 1724-ig (239. lap).

1718-ban Kolosvártt a jezsuiták (ma kegyes tanítórendiek) szentegyházának alapköve letétetvén, Gyalogi János is áthivatott Maros-Vásárhelyről; a miről fent idézett kézirati munkájában (79. lap.) így emlékszik: „Dum in Dacia Academici Societatis Jesu templi fundamenta aperiremus in festo Divi Gregorii Papae, cum Rectore, XII. Sacerdotibus, totidem Magnatum filiis, invocato Augustissimae Trinitatis nomine et auxilio, terram bidentibus et ligone fodientibus in loco Sancti-Sanctorum, anno 1718. Ego, illato primo lapide, ab Episcopo Georgio Mártonfi solemniter benedicto, mille vota dedi carmine, quod sequitur.“ Ezen versezetnek címe ez: „Carmen augurale lapidi Dacico Primogenito, Fausto, Felici!“ (79. lap.) Utolsó sorai ezek: (82. lap.)

„Sim venia dignus! dum digna sacraria celsus
Ornet apex, calamis indat et arma meis;
Ut, qui nuper eram jacto fundamine fossor,
Carpam Pegaseae postea laudis ebur.“

Ezen verses munkáját akkor Gyalogi sajtó alá is bocsátotta. „Suppar tunc lapidari stylo Paraeneticon edideram typis, quasi missilia spargenda.“ (83. lap.) — Nyomtatott első munkája.

3. §. 1719-ben sajtó alá adta következő című verses munkáját: „Iter ad templum honoris per templum virtutis.“ Claudiopoli. 1719. 12rét. (192. lap.)

Ezen munkájáról a következőket jegyezte meg Gyalogi említett kéziratában (116. lap):

„Hoc titulo librum edidi Baccalaureis anni 1719. inscriptum honori Pauli L. B. Haller, Nicolai L. B. Pejácsevics, Nicolai Macskási de Tinkova. In templum virtutis sex et decem colossos intulimus earum virtutum, quibus ad honorem in Republica gradibus pervenitur.“ — Nyomtatott második munkája.

Ugyanakkor szándékozott Gyalogi egy más verses munkáját is „Templum Honoris“ cím alatt készíteni és közrebocsátani; de ezen munkája tollában maradt az akkoron Erdélyben uralkodott dögvész miatt. „Magisterio decreveram (Gyalogi szavai 120. lap.) Templum Honoris aperire, cum ecce! unde venerunt, in somnum evanuerunt tot bonae cogitationes, quibus tamquam vehiculis, in illam imaginariam Basilicam inferre volebam statuas gloriosorum facinorum aeternae memoriae dedicatas. Sed annus 1719. nondum Julio exeunte, Academiae (Claudiopolitanae) valvas et urbis occlusit, contagionis malo jam visceribus recepto, nec tam cito consanando. Quae causa fuit, ut furiis percitus animus, illud contumeliae spiculum intorqueret in annum:

Annum Coelicolae fastis eradite Nonum!

Multa dedit regno vulnera, multa dabit.

Ad cumulum mali, invexit famem in provinciam, inaudita siccitate sterilitatem; nam toto eo anno in Tribus Siculorum Sedibus (Háromszéken) gutta de coelo delabi visa non est: quare segete nulla herbescente, messis inopia compulsae hominum turmae dum peregre pa-

nem quaerebant, secum pestem late spargebant, in quo aeterna Dei providentia fuit sane admirabilis; nam cum autumnus nullam in annum, qui sequebatur, sementem accepisset, colonis partim mortuis, partim inopia frumenti exulantibus, anni 1720. Aprilis, postquam venena contagiosa extinxisset, uberes de coelo etiam pluvias demisit, quarum beneficio tertii abhinc anni sementis, quae terrae tunc credita, tamquam fido mandata granario, illaesa custodita mansit, receptis jam pluviis, uberrimam statim in messem repullulans, regiones omnes ditavit ita, ut simul pestis, simul famis (quaenam atrocior? nescio,) memoriam aboleret omnem. Sed nullam nostris monumentis gratiam fecit 1720. hic annus, sollicitudinem iniecit non templum (Honoris) erigendi, sed quasi naufragii reliquias, scripta colligendi et discipulos; quo tamen rerum nostrarum infortunio, secuti patrium proverbium: „Az elveszett fejszének a nyele is jó,“ aliqualem Templi illius, quod moliebamur, umbram hoc loco dare placuit.“ Ezután következnek az említett „Templum Honoris“ című munkájának némelly töredékei latin versekben.

4. §. 1724-ben bevégeződván a jezsuiták kolosvári temploma, azon alkalomra minő munkát készített és nyomtatott Gyalogi, azt önmaga idézett kézirati művében így adja elő: „Ad decimum Septembris diem, Sacratissimae Mariae nomine insignem, A. 1724. a Marusio (Maros-Vásárhely) evocor ad concionem habendam in solemnibus novi templi inauguratione, quae omnium Transylvaniae ordinum frequentia, ac etiam militarium Praefectorum praesentia magnificentissime acta fuit. Apparaveram jam antea in hanc celebritatem typis Cibiniensibus „Coronam XII. Stellarum.“ Verum praecurrens, nescio, per quem, fama fecit, ut alteris jam typis Claudiopoli in folio excusam repererim. Rudi symbolo non impar edidi carmen, successu meis votis majore, qui antea noveram Daciae genium et ingenia, quorum subtilitas animadverti vel ex haeresibus potest, quibus addicti sunt, non voluptuosis, ventrique deditis, ut Saxonici; sed ab oriente et Gallia tanto majore gentis periculo, quanto subtilioribus mutuatis. Unde etiam fit, ut ligatae orationis tropos, acumina admirentur, praedicentque passim: omnia ingeniosa ab Jesuitis proficisci. Tali de nostris hominibus opinione non id solum consequimur, liberos ut suos nobis instruendos undique tradant; sed etiam de me fateor ingenue et candide, Transylvanis, in quorum medio annos viginti quinque versatus sum, in acceptis fero, quod et Concionator et Poëta sim, volens utroque rem Catholicam brachio juvare, et talenti modicum ab infantia mihi a Deo traditum, totum in utilitatem eorum convertere, ut quae gratis accepimus, gratis demus. Quam rem usque adeo pectori meo inscripsi, ut ad culturam ac eruditionem patriae juventutis promovendam non modo non piguerit me ea, quae in unum hic volumen redegere, composuisse in eorum olim utilitatem et gratiam; sed etiam cum anno 1748. satis perspicere in Humanitatis classe, 75. discipulis frequente, notabilem ex magistri, diutina aegritudine prostrati, absentia ruinam, eos docendi provinciam suscepi, et jam altero supra sexagesimum aetatis anno completo, trimestri toto, dietim quinque horas docendo explevi, cum concionibus dominicali et quadragesimali simul junctis.“ — Nyomtatott harmadik munkája.

5. §. 1725-ben Maros-Vásárhelyről átrendeltetett Székely-Udvarhelyre rendház-főnöknek (Superior); onnan pedig 1726-ban átvitetett Nagyszombatba, a hol két évig hitszónoki hivatalt folytatott (239. lap.); — 1728-ban pedig visszaküldetvén Kolosvárra az ottani jezsuiták kormányzására (Regens), midőn ugyanazon évben, fiúágon magva-szakadt Várhegyi gróf Keresztes Márton elhaláloznék, felette halotti beszédet mondott, mely akkor ki is nyomtatott ily cím alatt:

„Keresztes Vitéz. Avagy a szent keresztnek világ-bíró zászlója alá megtérő, és Krisztus bélyegét testén viselő, s azokban méltán dicsekedő néhai Méltóságos és Nagyságos Gróf

Várhegyi Keresztes Márton Urnak, Tekintetes Küküllő-vármegyének Főispánjának stb. Halotti Dicsérete. Melyet azon nagy kereszténységű Méltóságos Urnak fenmaradandó emlékezetére, és sok jámborok tanulságára élő nyelvvel mondott, a Jézus-társaságának templomában Kolozsváratt, azon Jézus-társaságából való P. Gyalogi János 1728. esztendőben, böjt-előhavának 19-d. napján. Kolozsváratt.“ 1728. 4r. Három ív. — Nyomtatott negyedik munkája.

Ugyan 1728-ban, august. 12-dikén, Maros-Vásárhelyt, a hol Gyalogi János 1716.—1724. mint hittérítő működött vala, a jezsuiták (ma plébánia) templomának első alapköve földbe eresztetvén, meghivatott Gyalogi, hogy egyházi szónoklatával ezen ünnepélyt nevelné; a miről fent említett kéziratában így szól: „Missio, quae hoc currente cum seculo ortum et initium habuit (t. i. Maros-Vásárhelyen) sane auspicata, et in hanc jam et animarum et aedificiorum amplitudinem, favente Deo, est provecta: quod unice desiderabatur ad ejus felicitatem, futuri templi primum lapidem posuit anno 1728. 12-a August, Superiore P. Joanne Endes, Concionatore, Philosophiae Doctore, an oeconomus meliore? nescias. Diversis jam ante vicibus quod illam missionem sexennio ipse coluerim, imo et de utriusque nostrum nomine deliberavit, futuram ecclesiam Joannis Baptistae dici: ad primi lapidis celebritatem panegyrico honorandam, me Claudiopoli evocavit, quando desumpto ex Propheta textu: „Super lapidem unum septem oculi,“ ostendi cum Gregorio Naz. hunc lapidem jure vocari Anastasin.*).

Ugyanazon 1728-d. évben Kolozsvártt sajtó alá bocsátotta Gyalogi János akkori nagy-szebeni tábori orvosnak, Gorg vagyis Gorgius Bálintnak, epigrammáit. „Opus Epigrammaticum (Gyalogi kéziratának sorai 26. lap.) Valentini Gorgii, Generalatus Medici, amici ac deinde Mecaenatis mei optimi, quem oculis nunquam vidi, sola poetices consuetudine, et alveo epistolarum mihi conjunctissimi, furtim ad me delatum, typis edidi Academicis 1728.“ E munkához latin versekben Előszót is készített. — Ötödik kiadott munkája.

6. §. 1730-ban Gyalogi János újra elhagyá Erdélyt, átrendeltetvén Nagyszombatba, a hol 1735-ig papi hivatalát folytatta. Itt lepte meg őt 1730-ban azon gyászhir, hogy egykori kedves tanítványa Gyalakuti Lázár Antal (a ki 1698. junius 10-d. született, és 1727-ben édes atyjának akaratja ellen a jezsuiták szerzetébe lépett, s a kire a jezsuiták nagy reményeket építettek,) Bécsben, 1730. augustus 5-dikén elhalálozott. Ezen nagyreményű jezsuita-növendék tiszteletére s emlékezetére Gyalogi ugyanazon évben Nagyszombatban sajtó alá bocsátotta következő című szónoklati munkáját: (299. lap.)

„Laudatio funebris Antonii Lázár, ex antiquissima et illustrissima Siculo-rum Transylvaniae Comitum Domo, Religiosi Societatis Jesu, qua genuinam ejus imaginem dedit, et Acad. quondam condiscipulis obtulit, inscripsit P. Joannes Gyalogi, ex eadem Soc. Jesu. Tyrnaviae, Typis Academicis. 1730.“ 4r. Harmadfél ív. — Nyomtatott hatodik munkája.

De Gyalogi János Gyalakuti Lázár Antalnak dicséretét s emlékezetét versekben is fentartani kívánván, ugyanazon évben készítette következő verses munkáját s közre is bocsátotta ily címmel: (317. lap.)

„Daciae Spes et Deliciae, in Antonio e Toparchis Lazariis ostensae terris, et in ipso aetatis flore praereptae, altero labente lustro e sepulchri pulvere resuscitatae. Tyrnaviae, 1730. 8r.“ **) — Nyomtatott hetedik munkája.

*) Kinyomatott-e ezen beszéd, figyelmes utántekintéssel sem juthattunk tudomására.

**) Gyaloginak ezen nyomtatványáról emlékezik Horányi is: „Memor. Hungaror.“ V. ö. felebb belőle az idézetet.

Gyalogi ezen munkájának egy példányát Bécsbe, Jánosi Miklós jezsuita-rendtársának küldvén, ez arra csinos latin versekben felelt, melyekben nem csak Lázár Antalnak erkölcsi említettnek, de a melyek ékes voltukért megérdemlették volna a kinyomatást. *)

1734-ben Fitter Ádámnak, nagyszombati rendtársának, tiszteletére minő versezetet készített legyen Gyalogi, arról önmaga már többször idézett kézirati gyűjteményes művében (145. lap.) ezeket mondja:

„Kal. Januarii 1734., cum non multo ante in Collegii et Universitatis (Tyrnaviensis) Rectorem inauguratus esset R. P. Adamus Fitter, honori veterani amici mei clam edidi carmen, in folio elegantissimis formis excusum, illudque libro, qui Collegio distribuebatur xenii nomine, insertum omnibus oblatum est, auctore nemini cognito. Eram tunc septimum in annum cathedralis concionator. Ab amplissimo Collegio illo per jucunda novitate accepta res est, atque etiam a Praelatis expetita dein, suppresso auctoris nomine, majorem obtinuit gratiam. — Nyomtatott nyolcadik munkája.

7. §. 1736-ban ismét visszarendeltetett Gyalogi Maros-Vásárhelyre, hogy az ottani szentegyháznak, melynek első köve az ő jelenlétében, 1728-ban, augst. 12-dikén tétetett le**), építését mint fő-felügyelő folytatná; a mit 1736 és 1737-ben nagy szorgalommal teljesített is, habár azt akkor nem is végezhetette bé***). „Certe injuria temporum (mondja Gyalogi saját kéziratában, 97. lap.) rerumque angustia, fabricae (templi) coronam imposuit primum jubilaus ipsius missionis annus (1750) interjectis ab imposito hoc primo lapide (1728.) tribus et vicenis annis, peste, bello, annonae caritate afflictis, ex quibus Superioratu meo biennium (1736. 1737.) obtigit adeo pacatum, et felix, ut templi navim duasque turres, supra terram orgia eductas, ad culmen provexerim, navimque imbrice texerim majore, quam humeri ferrent labore, nullo tamen nomine contracto aere alieno.“

8. §. Gyalogi 1737-ben tiz alagyt írt különböző alkalmakra, s nevét rejtekben tartva, sajtó alá is bocsátotta ily cím alatt: „Silvae, seu varia Elegiarum artificia, diversas temporum praesentium materias complexa. — Honoribus Perillustrium, Reverendorum, Praenobilium, Nob. ac Eruditorum Dominorum Dominorum Neo-Baccalaureorum, dum in Alma ac Regio-Principali S. J. Academia Claudiopolitana prima AA. LL. et Philosophiae laurea donarentur. Promotore Reverendo Patre Nicolao Jánosi e Soc. Jesu, AA. LL. et Philosophiae Doctore, nec non in Physicis Professore ordinario, ab Illustrissima Poësi Claudiopolitana oblata. Anno MDCCXXXVII. Mense Die Claudiopoli. Typis Academicis Soc. Jesu. in 8-o. pag. 68.“

A címlap után következik az ajánló levél, melyben a fencímzett munkát a kolosvári költészettanulók ajándékképp nyújtják az új babérosoknak; sajnos azonban, hogy ezeknek neveik nem soroltatnak el. Az ajánló levél után következik az ajándéknyújtók névlajstroma így:

„Comes Alexander Haller de Hallerkő, Ungarus, e Convictu Nobilium; L. B. Stephanus Thoroczka de Thoroczko, Ungarus Transylvanus; Adamus Simon, Ungarus Transylvanus, Balástelkensis, e Convictu Nobilium; Gabriel Bogdány, Armenus Transylvanus, Szamos-Ujváriensis; Wolfgangus Cserei de Nagy-Ajta, Ungarus Transylvanus, e Convictu Nobilium; Andreas Balogh, Ungarus Transylvanus, Somlyóviensis; Alexander Áron, Valachus Transylvaniensis, Bistrensis; Petrus Toháti, Valachus Transylv. Tohátiensis.

*) E versezetnek kézirati példánya megvan Gyaloginak kéziratában, a 319.—326. lapokon.

**) Ezen tárgyra vonatkozólag v. ő az 1728-d esztendő alatt mondottakat.

***) Lásd alább az 1750-d. esztendőt.

Nyomban követi ezt a szerző (Gyalogi János) előszava. És csak ezek után állanak az alagyák ily rendben:

- „Elegia I. Paraeneticon Poëtae ad libellum. Pag. 9.
- „ II. Genethliacon, in ortum Amaliae, Sereniss. Principum Francisci Ducis Lotharingiae, et Mariae Theresiae, Archiducis Austriae, filiolae primogenitae. Pag. 11.
- „ III. Prosphoneticon ad Excell. ac Illust. D. Comitem Joannem Haler, L. B. de Hallerkő, cum urbem claudiopolitanam primum Daciae Gubernator ingrederetur. Pag. 17. A 23-d. lapon epigrammák vannak ugyanahoz.
- „ IV. Epicedion in obitum Illust. ac Rev. D. Joannis Okolicsáni, Antistitis Varadinensis. Pag. 24.
- „ V. Syncharisticon ad Illust. ac Rev. D. Comitem Nicolaum Csáki, Antistitem Varadinensem. Pag. 30.
- „ VI. Panegyricon de laudibus Excell. ac Illust. D. Comitis Alexandri Károlyi, S. C. M. Actualis Intimi Consilarii ac Generalis Mareschalli Locumtenentis. Pag. 37.
- „ VII. Epithalamion in Hymenaeum Illust. D. Comitis Antonii Kornis, Suprem. Comitis Comitatus Hunyad. Pag. 47.
- „ VIII. Soterion pro valetudine Adm. Rev. Patris Francisci Retz, S. J. Praepositi Generalis, Romae 1736. graviter affecti. Pag. 56.
- „ IX. Protempticon Sereniss. Principi Francisco Lotharingiae, et Barri Duci, ad exercitum Zemlinum adversus Turcas proficiscenti. Pag. 62.
- „ X. Eucharisticon ad Divum Aloysium, ob redditam ejusdem ope valetudinem Adm. Rev. Patri Francisco Retz, S. J. Praeposito Generali. Pag. 66.

Hogy ezen alagyáknak, s így a fencímzett könyvnek is csakugyan Gyalogi János volt szerzője, már csak abból is eléggé kiviláglik, hogy azon elsorolt alagyák közül némelyek Gyaloginak többször említett kézirati munkájába saját kezével találatnak beiktatva. — Nyomtatott kilencedik munkája.

9. §. 1738.—1740. Gyalogit Székely-Udvarhelyt látjuk, mint az ottani jezsuiták lakhelyének elüljáróját (Superior Residentiae). Itt készítette azon költészeti művét, melyet 1738-ban sajtó alá is bocsátott ily cím alatt: (155. lap.)

„Inclytæ et antiquissimæ Sicularum Transylvaniae, magno Atilæ Hunnorum duci, orbis terrori, tot gentium Imperatori coevæ Sedis Udvarhelyiensis Ordini Equestri, Primipilari, Regentibus et Populo felix novi anni auspicium, beatas kalendas, nonas et idus, et pacem in diebus nostris! — Illustrissimo Domino Domino Comiti Ladislao Gyulaffi de Rátóth etc. Supremo Judici Regio, ex Betlehemitico neo-nati Salvatoris gazophylacio xeniale offertorium. Ab Udvarhelyiensi S. J. Residentia.“ (1738.) 4r. Másfél ív. Nyomdahely nélkül.

Gyalogi e munkájában az akkori török háborúnak vitéz folytatására így gerjeszti a székely lovas rendet (ordo equestris, primipilaris):

„Ordinis istud erat quondam discrimen equestris:
Pro templis animas fundere purpureas.
Qui cadit hac acie, neo-nato Regi coronam
Tollit, et aeternum funere nomen emit.
Aut Turcas vincemus, erit famosus hic annus;
Aut morimur, vere tunc novus annus erit.“

E munka végén olvasható:

„In metum Turcicum
Christianorum armorum prosperitati, pro A. 1738. Votum.“

„Octies beate Jane!
Solve Moldavi catenas,
Rumpe Bosniae boantis,
Alpiumve lacrimata
Claustra redde Pannoni.
Octies serene Jane!
Frange Bosphori carinas,
Caesaris bea labores
Laureos arcus ovanti
Rite pande Lothari!
Daciae beatitati,
Caesarique fulminanti,
Foederatae gentium vi,
Serviae perennitati
Arma, remque prospera!
Sic caneris inter annos,
Inter acta digna cedro,
Digna patriis columnis,
Exaraberis kalendis
Octies beatior!“ —

Gyalogi (említett kéziratában, 163. lapon) ezen versei után a következő jegyzését függesztette: „Quae vota in fumum dispulere caedes exercitus nostri, biennio post consecuti tragici exitus rerum, cum missa pacis conditionibus Servia et Belgrado, consuli debuerit periclitanti Pannoniae, et Budae, eo vel maxime collimante Divina Providentia, ne regna exponerentur periculis amplioribus ex morte Caroli VI. sine herede, quae secuta est mense Octobri anni sequentis.“ (t. i. 1739.) — Nyomtatott tizedik munkája.

10. §. 1741-ben átrendeltetett Gyalogi János Szathmárra rendház-főnöknek (Superior); 1742-ben újra vissza Székely-Udvarhelyre a szerzetes lak elöljárójának (Regens), és 1743-ban Kolosvárra egyházi szónoknak; a hol ugyanazon évben jezsuita-társa Szegedi Jánosnak tiszteletére, a ki csak kevéssel azelőtt tétetett át Grécből Kolosvárra nagyságos tanügynöknek (Rector magnificus), latin verseket írt, melyek ugyanakkor Kolosvártt ki is nyomattak. Ezen verseit Gyalogi sokszor említett kéziratában is (177. lap) újra leírta, megjegyezvén, hogy azok 1743-ban sajtó alá bocsáttattak. Érdekesek Gyaloginak ezen versei, mert Szegedi Jánosnak, a maga idejében nagyhirú magyar törvénytudósnak életrajzát foglalják magokban. — Nyomtatott tizenegyedik munkája.

Csak is egy évig maradhatott akkor Gyalogi János Kolosvártt; mert 1744-ben kénytelen volt szerzetes vándorlásait folytatni; ugyanis, azon évben Egerbe, 1745-ben Budára, és 1746-ban Pécsre rendeltetett egyházi szónoknak. — Budán tartózkodása alatt II. József császár hatodik születés-napjára (1746. martius 6-d.) latin versezetet írt, és azt ott ki is nyomatta ily cím alatt: (187. lap).

„ArChIDVCI s IosephI aetatIs seXtVs MartIVs eXortVs.“
„Continuatas inter odoreas Leonino celebratus augurio
Budae, Hungaricae felicitatis et coronae desiderio.“

Ezen versezetben II. József császár bemutatása felséges anyja Mária Terézia által a pozsonyi országgyűlésnek így említettetik:

„Ubera prima bibis, jam nos in classica scribis,
Danubio vectum, phrygio velamine tectum,
Vitalem rorem, regni spectacula florem
Austriades natum vix exhibet ante senatum,
Te viso turbae clara Pisonis in urbe,
Augustae totis sacrarunt pectora votis.
Vagitu fortes armasti, Parve! cohortes,
Sub labaro pardi sed non in vulnera tardi
Secum dant famam, venantur acinace palmam.“

Nyomtatott tizenkettődik munkája.

11. §. Gyaloginak pécsi élete kevés vagy épen semmi nyugalmat sem nyújtott neki; miről kézirati munkájában (97. lap) így emlékezik: „Postea Tolnam, Baranyam concionando peragravi, pene ad Illyrici fines provincias.“

De csendesebb életnapokat ért Gyalogi 1747-ben, a mikor egyházi szónoknak visszarendeltetett Kolosvárra, hol 1751-ig nyugodtabb életének csendes óráit újra a költészetnek szentelhetette. Ugyanis 1747. elején készített Szendrei Ferenc számára köszöntő verseket, melyek ily cím alatt jelentek meg nyomtatásban Kolosváratt: (185. lap).

„Salutatio S. D. Vernerii Michaëlis Winckler, Secretarii Camerae Aulicae Transylvanicae, Domini et Affinis sui ac Tutoris observandissimi, a Francisco Szendrei S. R. I. Equite, Poeta. Kal. Januarii. 1747.“ — Nyomtatott tizenharmadik munkája.

Ugyanazon évben, és ugyanazon Szendrei Ferenc számára készítette latin versekben, s a kolosvári nyomdában sajtó alá is bocsátotta következő című munkáját:

„Soteria, Sancto Aloysio Gonzaga Societatis Jesu, sexus utriusque juventutis opifero divinitus electo, mense Augusto dicata a Francisco Szendrei Poeta, S. R. I. Equite. Claudiopoli, in Convictu Nobilium. Anno 1747.“

Gyalogi János (többször idézett kéziratának 125-d. lapján) e munkáját említvén, reá vonatkozólag ezeket jegyezte fel: „Adolescens (Franciscus Szendrei) cum aetate etiam malo auricularum crescente, jam a medicis depositus cum aeterno surditatis periculo, quod perennem illum humorem et fluxum jam a cunabulis hereditasset. Forte biduo ante appenderam supra cubiculi oratorium iconem Aloysianam cum illam conspicatus adolescens, qui ad me instar filii ventitabat, erudiebamque eum in poeticis privatim, repente et dextra auricula, quae adhuc utcumque sana erat, manare incipit: ergo, utraque jam auricula perdita, apud me queri ac flere sortem suam infelicem dum pergat, factum a contrario est, ut antiquo apostemate disrupto ac resoluta, sanies per utrumque canalem, jam exitu patefacto, aures omni malo divinitus liberaret, et auditum perfecte reciperet spe manifesta Sancti Aloysii. — Nyomtatott tizennegyedik munkája.

Ugyanazon évben írt még más üdvözlő latin verseket a jezsuiták kolosvári rendháza kormányzójának (Rector), Tolvaj Imrénnek, névünnepeére, melyek az említett kéziratban (181-d. lapon) olvashatók.

Midőn 1748-ban, Szent-Györgyön (Pozsony mellett) a kegyes tanítórendiek szentegyházának sírboltja, a hová Fitter Ádám jezsuita 1741-ben temettetett, történetesen felbontatnék: említett Fitter Ádámnak hűlt tetemei épen találtattak, csak is szerzetes köntöse levén elporladozva. Ezen eset akkor nagy bámulást okozott, és Gyalogi János ezen alkalmat szerzete magasztalására felölelvén, Fitter Ádámnak épségben megmaradt tetemei tiszteletére verses munkát írt, s nyomtatásban világ elébe is bocsátott ily cím alatt:

„Ad tumulum Pyladis, incorrupto corpore jacentis, desideratissimae memoriae R. P. Adami Fitter e Soc. Jesu. ECCe ADaM, qVasI VnVs eX nobIs, fVnVs eX nobIs! quiescit Extraneus amicis, Piis domesticus. Detegitur, qui se se occuluit. Mortuus vestitur, quo vivo nihil spoliatus. Jacet tamquam staturus. Tacet tamquam locuturus. Plus prophetat mortuus, quam vivus. Continet omnia signa dormientis. Unum mortui si manum tangi patitur, quod vivo nefas. Annos LXII. vixit, ad majorem Dei gloriam multum, nominis ad claritatem satis, ad Sociorum desiderium parum.“

Hazai egyetemes irodalmunk tekintetéből érdekes ezen munka annyiban, hogy abban a tudós jezsuita, Fitter Ádám, életének egyes figyelemre méltó töredékei lelkiismeretes hűséggel leírva találatnak. — Nyomtatott tizenötödik munkája.

1749-ben Gyalogi János Kolosvártt egyházi terhes foglalatosságait folyvást a költészettel vidította. Ugyanis, a beköszöntő új évre következő című munkáját bocsátotta sajtó alá: (164. lap.)

Xenia et Salutationes Mariae Theresiae Augustae, Statuumque et Ordinum Transylvaniae, anno ineunte 1749.“

Gyalogi ezen versezetét így kezdi:

„Mens erat, annorum fastis eradere non um,
Multa dedit regnis vulnera, multa dabit.
Orbis ob annales odi cognomina noni,
Tangimur aurorae, Jane! timore tuae.
Arma, famem vexit Sythiae post frigora, pestes
Heu! nonus *) in patriae viscera Sylla, Nero.
Ussit opes alto majorum sanguine partas,
De coelo lapides ille cometa parit;
Ille feros Thraces ripas armavit ad Istri **);
Et quod adhuc timeo dicere majus opus,
Nolo cicatricem tanti renovare doloris,
Nec, nisi per nonos, perdita regna jacent ***).

Üdvözli egyébiránt Gyalogi ezen munkájában B. Klobusiczky Ferenc erdélyi püspököt, Gróf Bethlen Ádámot, az erdélyi országos rendek elnökét; B. Bornemisza Ignácot, országos kincstárnokot; B. Pongrácz kancellárt; Gróf Gyulaffi Lászlót; B. Lázár Jánost, a törvényes tábla elnökét stb. — Nyomtatott tizenhatodik munkája.

Ugyanezen 1749-dik évben írt még Gyalogi köszöntő verseket kolosvári jezsuitarendtársai Patai András és Szóllósi Pál tiszteletére (melyek említett kéziratában a 182. és 183-d. lapon olvashatók); de készített ezen évben egy más munkát is, melyet a többiek sorozatában nem lelhettünk ugyan fel, de nyoma van kéziratának (94. lap.) ezen soraiban:

„A. 1749. Hasso-Darmstadini Gribaceni, Merlaviensis Antistitis, suorum, ut patet, persecutionibus in exilium voluntarium, Deo vocante, profecti, et Cibinii Catholicam fidem professi, volumen egregium L. rationum legi, probavi, edidi.

Hassia Pannonidem quondam spectavit Elisam
Fundentem vacua messibus urbe dapem:
Spectet Pannoniae jam terra, Stierion Hassum
Reddentem patriae Dacigenisque vicem.

*) Szerző itt azon ragályt (pestis) és éhséget érti, mely 1719-ben Erdélyt pusztította.

***) Itt az 1739-d. évi szerencsétlen török háborúra céloz.

****) 1739-ben vesztette el VI. Károly Serviát (Belgráddal), Bosniát stb.

Contulit illa cibum, quo pallida corpora servet :
Tu felix animis utile condis opus.
Donec in apricas herbescat semen aristas,
Crescat odoriferis Hassica fama libris!
Vivat in exemplis, in codice palma superstes
Exulis, (erravi!) civis apostolici.
Crevit apostolici titulus se vindice regni;
Illius auxilio quem tua palma timet?

Subscriptum erat ad Almam Nationem :

Rex eget argento, Saxo indiget argumento :
Hic liber ad quare? clara dat arma quia.“

Ennyit, és nem többet, jegyzett fel Gyalogi fent említett munkájáról. — Kár, hogy ezen soroknak valódi értelmét bajos kitalálni! — Nyomtatott tizenhetedik munkája.

1750-ben bevégeztetvén Maros-Vásárhelyt a jezsuitáknak temploma, melynek első köve 1728-ban Gyalogi János által tétetett le, és a melynek építése körül 1736- és 1737-ben annyit fáradozott, azon felszentelési ünnepély alkalmára Gyalogi következő című két munkáját készítette és sajtó alá is bocsátotta :

„Paraeneticon. Societas Jesu militans multa templa clausit diabolo, multa aperuit Christo. Tuum nunc est, qui unus es Deus, unus es Dominus, benedicere coronae anni benignitatis tuae quinquagesimi jubilaei. Ab auspicata templi fabrica XXIII. Ab unctione I. Ab orta missione L. Quinquagenaria missio huncce moliebatur fructum, in utero benedictum, templum Joannis. — Elephantus unum gignit, et diu portat. Dimidii jam seculi conatibus quidquid stat, sapientia tua stat. Stabit autem, quia potens est Deus statuere.“ Ívrét. Két ív. Gyaníthatólag a kolosvári jezsuiták nyomdájából.

A címlap, valamint maga az egész munka szövege is, kőiratú modorban (stylo lapidari) van szerkesztve. — Nyomtatott tizennyolcadik munkája.

A most idézett munkához függelék gyanánt vagyon mellékelve: „Peristromata parietina, in symbolicis imaginibus, ex Sacra Scriptura aut naturae proprietate petitis, ad incrementum honoris ac celebritatis templi Praecursoris Domini, solemni ritu consecrati, publicaeque fidelium devotioni more majorum aperti.“ Ívrét. Másfél ív. Hihetőleg a kolosvári jezsuiták nyomdájából. E most említett munka latin versekből áll. Nyomtatott tizenkilencedik munkája.

Gyalogi János sokszor említett kéziratában (98. lap.), e két utóbbi munkájára vonatkozólag, ezeket jegyezte fel:

„R. P. Josephus Balog, ipse itidem annum aetatis — quemadmodum missio *) — quinquagesimum agens, jubilaeo anno (1750.) ad diem 4. Octobris consecrationem indicit, et mihi, qui olim primo lapide bene precatus sum, jam unctum consecratumque concione laudandi provinciam seni imponit. Ad hanc celebritatem, mihi diu concupitam, satis non fuit eo proficisci, ad locum meorum sudorum (ubi ante trigintasex annos primo tyrocinio sacras dictiones auspiciatus sum, nec eas, nisi triennali cursu doctionis interruperam ad hunc usque annum), nisi etiam desideratissimi illius loci, atque Marusiana ad littora excitatae Basilicae, visu dignae honoribus appararem typis argumentum et amoris mei, et laetitiae publicae incitamentum in symbolis ab Sacra Scriptura commodatis. Quae cum maturius ad missionem expedissem, penicillo pictoris expressa in XII. tabulis suis, cum lemmatibus et carminibus et templi parietibus ornatum, et auditorio (dum ea pro concione explicarem,) spirituales fecere deli-

*) Érti a jezsuiták maros-vásárhelyi hittérítő-gyarmatját.

cias, et ipsi Episcopo gustum, et populo in illis terris novitate laetitiam, haereticis etiam admirationem, quorum vox fuit: Tota Sedes (Maros), opibus collatis, tali excitando templo par non esset.“ — Említi ugyanott ezt is: „Quo loco, veteris stationis sexennio, cubiculum incolui, ibi nunc chorus (templi) est divinis laudibus destinatus.“

12. §. 1751-ben, őszszel odahagyá örökre Gyalogi János Kolosvárt és Erdélyt, a hol derék szerzetének s kath. vallásunknak gyarapításában apostoli buzgalommal működött s annyit fáradozott vala; és 1752-nek elején Kassán leljük őt (fennemlített kéziratának egyik jegyzete szerint, a 298-d. lapon), a hol 1753-ban készítette és sajtó alá is bocsátotta következő című latin verses munkáját: (360. lap.) „Ad Cassoviensis Collegii Academici Scholasticos Soc. Jesu. De arte diu vivendi, cum sensuum, judicii et memoriae integritate, ad Dei et Domini nostri obsequium. Kalendis Januariis Anni 1753. Strena oblata ab collega 68. annorum sene ex ead. Soc. Jesu.“ Negyedré. Három ív. — Nyomatott húszadik munkája.

Ugyancsak Kassán töltött életszakaszában fordította magyarra Csete Istvánnak, jezsuita-társának, (a ki 1681. — 1700. Erdélyben Vízkeleti István álnév alatt működött,) a szentek dicséretére írt latin szónoklatait, és azokat Kassán, 1754-ben, ily cím alatt közre is bocsátotta :

„Panegyrici Sanctorum Patronorum Regni Hungariae; tudniillik: Nagyasszonyról, magyar szentekről és az országhoz tartozandó kiváltképen való innepekre jeles Predikációk. Irta deákul Csete István. Fordította Gyalogi János. Kassán 1754.“ Ívrét. 522. lap.

Gyalogi ezen munkájának kassai példánya kezünkön levén, valamint a címlapot, úgy a nyomdahelyet s évet is az utolsó vonásig egyezőnek találtuk a kéziratából átvett s fent közlött címmel. Ezen nyomtatvány címét így találjuk Sándor Istvánnál is („Magyar Könyvesház.“ 110-d. lap.); Horányi azonban (Memoria Hungaror. T. II. pag. 53.) írja, hogy Gyaloginak idézett munkája Kassán, 1750-ben (!), másutt pedig (Nova Memor. Hungaror. pag. 732. Not. a) azt állítja, hogy ugyanazon munka Kolosvártt, 1750-ben (!) nyomtatott legyen. Horányi tétovázása itt világos és kézzel fogható. Gyalogi idézett magyar egyházi beszédeinek kassai és pedig 1754-d. évbéli kiadása köztudatos dolog, melyből egy-egy példány majd minden jelentesebb könyvtárban fennvan; míg a kassai 1750. és kolosvári 1750. kiadásokról, magán Horányin kívül, egy könyvészeti munka sem emlékezik. Azonban figyelmet érdemel Horányinál az, hogy ő Csete István irodalmi működéseiről értekezvén, az ez által szerkesztett művekre vonatkozólag, Gyaloginak kolosvári 1750-d. kiadása előszavához (praefatio) utasítja olvasóját, mint a melyből ő Csetének mind munkái lajstromát, mind érdekes életképét híven átvette. Hol még az is fel-fokozza a figyelmet, miszerint Horányi ugyanott első kötetről is („Tomo primo. Anno Domini MDCCL.“) világosan szól. Tehát volt második kötet is, vagy csak szándékoltatott? Olyatén előszó, minőre Horányi hivatkozik, a kassai (1754-d.) kiadásban nem áll; tehát mégis kell egy kolosvári 1750-d. kiadásnak léteznie: de ki ismeri? Annyi bizonyos, hogy Csete Istvánnak, a magyarországi szentek ünnepeire készített s Gyalogi által magyarra fordított egyházi beszédein kívül, volt még számos egyházszónoklati műve. Amazokon kívül fordított-e Gyalogi ezekből is? Kérdés. Vagy ha fordított s ki is nyomtatott, ezen kiadásnak csak egyetlen példányát ki képes felmutatni? Véleményünk szerint Gyalogi a kassai 1754-d. kiadásán kívül, más egyházi beszédeket nem nyomtatott; mi abból derül ki tisztán, mivel Gyalogi János sokszor idézett kéziratában, melybe 1753-ig írt és sajtó alá bocsátott minden munkáját s kiadását egyenkint bejegyzé, ezen utóbbi nyomtatványáról csak egy szóval sem emlékezik. Azt pedig feltenni Gyalogiról, hogy ő, ki legcsekélyebb szer-

keszterményeit is oly nagy pontossággal jegyezte fel említett kéziratában, abból a Horányi által idézett egyházi beszédek kiadását (Kolosvárt 1750.) kifeledte volna, — csakugyan vakmerő feltevés. Horányi, az értelmes olvasók tanutétele szerint, sokszor botlott, erősen tévedett: tehát talán ezen állításában is. Az előszó, melyre utal, hitelessége mellett látszik ugyan szólni; de épen ezen előszót nem lehattuk mi sehol: ez okból kívánatos, hogy tudománybarát vagy szakember a pesti gazdag könyvtárakban a kérdéses dolog után lásson, s vagy igazítsa ki Horányit, vagy új felfödözésével Gyalogi munkáinak létszámát kerekítse ki.

Bocsánat! hogy a figyelmet érdemlő dolog érdekében, ezen kitérésünkkel egy kissé hosszadalmasabbaknak kellett lennünk.

A munkás Gyaloginak ezen utólján közlött műve fejezi be nyomtatásban megjelent munkáinak sorozatát, melyben ez számszerint a huszonegyedik.

Gyalogi Jánosnak 1754-d. éven túl sehol sem leljük emlékezetét: ennél fogva gyanítható, hogy folytonos munka közt töltött áldásos életét Kassán végezte be 1754-d. esztendőben.

13. §. Hátra van még, hogy kéziratban fennmaradt munkáit említsük. Ezek a következők:

a) Egyházi szónoklatai XXII. kötetben, melyekről az itt alább említendő kéziratában (238. lap.) így emlékezik: „Symbola, quibus concionum mearum volumina, potius genii mei inductione, quam alicujus emolumentum causa distinxi, sunt totidem, quot tomis trigintatium annorum conciones annotatas relinquo, de multis paucas. Nunc mihi veterano libet, veluti e fida littoris statione et paucula, jactationum veterum charybdes, fluctus et agones spectare, et post deportationes de regno ad regnum, et exilia Dei causa suscepta (cujus Providentia in sui dispositione non fallitur), nunc tandem aram pacis dedicare in littore . . . cum disticho non meo, sed exulis alicujus caractere relicto, dum ait:

„Attigimus portum, Socii et fortuna valet!

Sat me lusistis; ludite nunc alios.“

És alább (240. lap.): „23. Voluminum Symbolum.“

b) Sylvae opusculorum P. Joannis Gyalogi S. J. per Hungariam et Transylvaniam Concionatoris Dominicalis annis tribus et triginta, quae pleraque oratione ligata conscripta, et partim typis edita, partim solitaria, et ex annorum quasi incendiis rapta, ne cum authore interirent, in unum volumen, „Sylvae“ sub nomine congressimus, quarum in Societate horarum fructus. Anno 1750. jubileo.“ Negyedré. 385. lap.

Gyalogi Jánosnak ezen, több tekintetben érdekes kézírata, melyet elmélkedve áttanulmányozni alkalmunk volt, szolgált jelen értekezésünknek, — melynek folytán annyiszor hivatkoztunk rá, — alapúl. Magában foglalja ez a fáradhatlan szerzőnek általa készített változatos tartalmú műveit, melyeket 1750-ben kezdett összeszedgetni, saját kezével leírogatni s 1753-ig folytatni.

Ajánlotta pedig Gyalogi ezen kézírati gyűjteményét (27. lap.) Erdélynek.

„Ad Transylvaniam.

De authoris opusculis metro editis.

Dacia! natali quondam mihi carior aura,

Accipe digestos, viscera nostra, libros,

Mole sua tenues, illa nec origine dignos,

Et qui cum domino consenuere suo.

Materie placeant, si non gravitate nitoris,

A patriae certe nomen amore ferent.“

Szíves elnézést kérünk a kegyes olvasótól, ha a jeles Gyaloginak apróbb költészeti művei közül (mert a nagyobbakkal — habár csak töredékekben is — már megismerkedtünk,) itt egy párt átírunk, mint költői elmejátékának mulattató jeleit.

Ad P. Stephanum Kolb. S. J. coetaneum meum.

„Venisti vitulus, sex arcam lustra tulisti:

Jam pater emeriti nomine sume bovis.“

Ad Alexium Orbán,

primum gentis suae Baronem.

„Culmen in hoc primus montanum stemma levasti,

Numinis auguriis conveniente via.

Quot fortuna tibi tribuit, quot gratia dotes,

Tot radiis Orbán das anagramma Baron.“

Egy kis történelmi adomát is lelünk (209. lap.) általa följegyezve: „Felső-Magyarországban a Homonnai- és Rákóczy-házak között, II. Ferdinánd német császár idejében. sok egyenetlenségek miá szinte kardra költ a dolog; mert mikor Homonnai úr előtalálván Rákóczy asztali emberét, tudakozná: „Mit csinál Rákóczy György urad?“ — „Ostort fon“ — úgymond.“

De a hazai történelem szempontjából legérdekesebb ezen kéziratban az, hogy Gyalogi János (347—359. lapokon) ily cím alatt: „De rebus memorabilibus Transylvaniae anni 1705.“ II. Rákóczy Ferenc forradalmának zivataros napjaiból érdekes adatokat közöl magyar nyelven, melyekről (353. lap.) ezeket írja: „Ezeket én jó lelkiismerettel, a mint írásba jegyzem, úgy vettem az ottvaló (maros-vásárhelyi) missiónak, a hol nyolc esztendő töltem apostoli munkában, titkos írásaiból.“ — Ezek igenis megérdemlik, hogy valaha sajtó útján napvilágot lássanak.

* * *

Bevégezzük értekezésünket; mert itt végződik a munkás életű magyar jezsuitának terhes pályája is. Egy egész század vonúlt el a fejedelmi hazának egén, mióta a szerény szerzetes, a fáradhatlan író, e hon határain kívül, ezer életbajok s annyi küzdelmek után, a halál nagy álmát aluszszá. De a Gondviselés híven őrködött gondosan palástolgatott érdemei felett. Isten jóvoltából nekünk jutott a szerencse, elháríthatni a leplet ezen példásan munkás életfolyamról, s felmutatni a magyar haza tudós fiainak a rejtekbe vonúlt szerénységet, ragyogó érdemeitől körül sugározva. Örvend szívünk, hogy kath. egyházunk szent hévtől lángolt s tudományosan művelt buzgó hitbajnokainak díszkoszorúját egy liliomszálával a jámbor keresztény életnek s díszvirágaival a sok oldalú vallás-erkölesi tudományos műveltségnek nevelhettük. Végszavunk: pihenjenek csendesesen hamvai a dicsőültnek, ki földi pályáján „sokat túre, mívele, izzada, fázék.“ Legyen megáldva köztünk emlékezete!

É R T E S Í T Ő R É S Z.

I.

A tanintézet körében tett időszakai intézkedések.

A).

A tanügyet érdeklő fontosabb rendeletek kivonata.

1. Pertics József jogásznak érettségi vizsgáról elveszett bizonyítványa helyett ennek példány-mása adatott ki a pesti gymn. igazgatóság által. — Az erdélyi r. k. isk. főigazgatóság útján. 1857. jun. 27. 2115. sz. intézv.
2. Sitta Ferenc altendorfi tanító Morvaországban erkölctelensége miatt bebörtönöztetvén, jövőre a tanítástól birodalomszerte eltiltatik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. jun. 28. 2114. sz. int.
3. Thanner Ignácnak érettségi vizsgáról szóló elveszett bizonyítványa helyett ennek példány-mása adatott ki a salisburgi gymn. igazgatósága által. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. jul. 12. 2263. sz. int.
4. Ily című könyv: „Lesebuch der Liturgie oder Erklärung der Gottesdienstlichen Handlungen der katholischen Kirche“ a m. cs. kir. oktatásügyi ministerium által használhatónak nyilvánítottatik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. jul. 13. 2269. sz. int.
5. Schärf Izák, csernovici I. oszt. tanonc, erkölctelensége miatt a birodalom összes gymnasiaiból kizáratottnak jelentetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. jul. 16. 2309. sz. int.
6. Berger Armin és Blaustein József lemergi gymn. tanoncok, amaz minden, emez csupán a megnevezett gymnasiumból kizáratottnak jelentetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. jul. 24. 2402. sz. int.
7. Eszényi László, debreceni helv. vall. gymn. tanonc, hanyagság és lopás miatt minden gymnasiumból kizáratottnak jelentetik. Az erd. r. k. isk. főig. jul. 25. 2408. sz. int.
8. Senschenag József karlovici gymn. volt tanoncnak érettségi vizsgáról szóló elveszett bizonyítványa helyett ennek példány-mása adatott ki. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. jul. 26. 2424. sz. int.
9. Ily című könyv: „Lesebuch der Weltgeschichte für Gymnasien“ és ennek kivonata megtiltatik. Mindazonáltal az utóbbinak 14-ik kiadása használatra megengedtetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. august. 1. 2475. sz. int.
10. Jaeger Károlynak elveszett érettségi bizonyítványa helyett ennek példány-mása adatott ki Oldenburgban. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. aug. 8. 2578. sz. int.
11. Benkő József a helybeli r. k. gymnasiumba szepíronnak kineveztetett Ő Excellentiája az erdélyi püspök ur által. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. aug. 14. 2636. sz. int.
12. Földkép e cím alatt: „Schichtenkarte von Mittel-Europa“ ajánltatik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. aug. 19. 2690. sz. int.

13. Ily című könyv: „A természetten alapvonalai“ Dr. Baumgartner Endre, Dr. Kunzik August és mások után Bula Theophil által, az algymnasium használatára ajánltatik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. aug. 26. 2771. sz. int.
14. A n.-méltóságú cs. k. erdélyi helytartóság a kolosvári r. k. gymnasium évkönyveinek VI. füzetét több példányban kívánja a lombard-velencei királyság gymnasiumaiéval eszközendő csere végett. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. aug. 27. 2784. sz. int.
15. Az ösztöndíjjal ellátott tanoncok nevei leküldetnek. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. sept. 9. 2919. sz. int.
16. A Scheda-féle földképek megértéséhez szolgáló értelmezések 2. példányban megküldetnek. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. sept. 7. 2908. sz. int.
17. H e s c h e l G u s z t á v n a k elveszett érettségi bizonyítványa helyett ennek példányása adatott. a klagenfurti gymnasiumtól. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. sept. 13. 2968. sz. int.
18. A megküldetni szokott gymnas. Programok tartalma iránt a tanári kar tanácskozmányilag nyilatkozzék. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. sept. 18. 2927. sz. int.
19. T i c h y J a k a b s t r i b e r n i c i tanító Morvában bebörtönöztetvén, tanításra képtelennek nyilvánítatik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. sept. 25. 3103. sz. int.
20. C e r v i c e k F e r e n c , braunauai gymnas. 2. oszt. tanonc, lopás és erkölcstelenség miatt a birodalom összes gymnasiumaiból kizáratottnak jelentetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. sept. 25. 3104. sz. int.
21. Megszerzésére ily című műnek: „Physiotypia plantarum Austriacarum“ utasítás adatik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. oct. 2. 3177. sz. int.
22. Ily című műnek: „Herodoti de bello Persico historiarum epitome. Editio 2-a“ közhasználása megengedtetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. oct. 3. 3191. sz. int.
23. Hillardt magyar szövegű nézlettani táblái az algymnasiumban használhatók. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. oct. 3. 3192. sz. int.
24. H e u f f l e r L a j o s olvasókönyvének használása a kolosvári gymnas. megengedtetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. oct. 17. 3338. sz. int.
25. L o e b i s c h V i l m o s elveszett érettségi bizonyítványa helyett a soproni gymnas. igazgatóságától példányást kapott. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. oct. 17. 3339. sz. int.
26. A gymnas. és reál-tanodák tanárai új, a magyar ajkú ifjuság használatára szolgálendő német nyelvtan kidolgozására fölhivatnak. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. oct. 22. 3386. sz. int.
27. A „Népnövelési közlemények“ és „Tanodai lapok“ megszerzés végett ajánltatnak. Az erd. r. k. isk. főig. 1847. oct. 24. 3393. sz. int.
28. P a s s a w s z k y L á s z l ó , csernovici gymnas. tanonc a birodalom összes tanintézeteiből kizáratottnak hirdettetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. oct. 17. 3342. sz. int.
29. A felsőbbségileg meghatározott számot meghaladó tanoncok az 1-ső gymnas. osztályban meghagyatnak a nélkül, hogy párhuzamos iskola állíttatnék föl. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. nov. 8. 3501. sz. int.
30. Ily című könyv: „Ersten Theil. Erdbeschreibung“, melynek szerzője Varhanek Frigyes, segédkönyvül az algymn. és reál-tanodában megengedtetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. nov. 9. 3586. sz. int.
31. H e l l e r B ó d o g és B a r t o s z e v s z k y K á r o l y elveszett érettségi bizonyítványuk helyett példányást kaptak. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. nov. 12. 3675. sz. int.
32. R a n o l d e r J á n o s veszprémi püspök Ó Excellentiájának ily című műve: „Elisabeth (Gisela) Herzogin in Baiern, erste Königin von Ungarn“ a püspöki hivatal útján kegyesen küldetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. nov. 3. 3464. sz. int.
33. Z w e r g e r M ó r i c az elveszett érettségi bizonyítvány példányását kapta a kremsmünsteri gymnas. igazgatóságától. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. nov. 30. 3805. sz. int.
34. Z w i l l i n g e r M ó r i c az elveszett érettségi bizonyítvány példányását szintén kikapta Pozsonyban. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. dec. 3. 3850. sz. int.
35. „A természet három országa“ Pokorny Alajostól algymnas. számára megengedtetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. dec. 4. 3859. sz. int.
36. Dr. H e y s e ily című könyvének: „Leitfaden zum gründlichen Unterrichts in der deutschen Sprache“ 19-ik kiadása gymnas. és reál-tanodák használatára megengedtetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1857. dec. 8. 3860. sz. int.

37. Ily című műnek: „Die römischen Alterthümer und deutschen Bürger in Siebenbürgen“ egy példánya küldetik, és egyszersmint a tanuló ifjuságnak megszerzés végett ajánlatik. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. jan. 28. 333. sz. int.
38. A belényesi gymnas. Programmja megküldetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. jan. 31. s a helyf. 25882. sz. int.
39. A kecskeméti hely. vall. felgymnasium nyilvánossági joggal felruháztatik. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. febr. 11. 523. sz. int.
40. Kovács János, az egri gymn. 1-ső oszt. tanonc, erkölcstelensége miatt minden tanintézetből kizáratottnak jelentetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. febr. 10. 516. sz. int.
41. A magyar ajkú gymnas. használatára szolgálható tankönyvek jegyzéke közöltetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. febr. 12. 543. sz. int.
42. Bognár Antal felső-dobosi segéd-tanító, erőszakos leányszeplesítés miatt bebörtönöztetvén, a tanítástól örökre elmozdítottnak jelentetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. febr. 15. 564. sz. int.
43. Ily című könyv: „Platons Protagoras“ felgymnas. használatra megengedtetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. febr. 27. 740. sz. int.
44. Ily című könyv: „Illustrirte geographische Bilden aus Oesterreich“ 2. példányát 4. füzetben a m. cs. k. oktatásügyi ministerium ajándékba kegyesen megküldé. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. febr. 20. 630. sz. int.
45. Az iskolai szünnapok 1857/8 tanévre is julius és augustus hónapokra határozvák. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. febr. 26. 696. sz. int.
46. Ily című műnek: „Grundzüge der neuhochdeutschen Grammatik für höhere Bildungsanstalten“ 5-ik és javított kiadása használatra elfogadható. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. mart. 9. 916. sz. int.
47. Az Olmützben harmadik kiadást ért történelmi atlas gymnasiumok- és reál-tanodákban használható. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. febr. 28. 762. sz. int.
48. A más gymnasiumokból érkező ifjakra nézve értesítvényi szabályok közöltetnek. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. apr. 7. 1310. sz. int.
49. Kohn Bernárd és Marini Mandolin héber tanítók, erkölcstelenségei csábítás miatt börtönre ítéltetvén, a tanítástól örökre elmozdítváknak hirdettetnek. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. apr. 4. 614. sz. int.
50. Ily című műnek: „Mittel alterliche Kunstdenkmale der Oesterreichischen Kaiserstaates“ 1-ső kötete kegyesen megküldetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. apr. 20. 1462. sz. int.
51. Az érettségi vizsgák megtartására nézve utasítás küldetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. maj. 4. 1712. sz. int.
52. Több tanácsülési jegyzőkönyv visszaküldése mellett a nagym. cs. kir. helytartóság a jegyzőkönyvek helyes és pontos szerkesztése-, és a tanügy körül kitüntetett szorgalma- és tevékenységeért a tanári kart dicsérettel kiemelni; Ő Excellentiája az erdélyi püspök pedig e fölötti örömét kifejezni kegyeskednek. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. maj. 6. 1715. sz. int.
53. Az ifjak műtanintézetekbei fölvételére nézve kiadott felsőbb határozmányok közöltetnek. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. maj. 17. 1865. sz. int.
54. Ily című olasz nyelvtannak: „Le Prigioni a Silvio Pellico“ iskolai használása megtiltatik. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. maj. 19. 1885. sz. int.
55. Az érettségi szigorlat alatt kidolgozandó tárgyakat a cs. k. iskola-tanácsos Ő Nagysága leküldi. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. maj. 20. 1945. sz. int.
56. Néveri Antal 4. oszt. tanonc az elveszett iskolai bizonyítvány példányását kapta a nyitrai gymnas. igazgatóságától. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. maj. 29. 1956. sz. int.
57. Dr. Schenk Károly Xenophonból készített szemelvényének II-ik kiadása elfogadtatik. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. maj. 29. 1957. sz. int.
58. Az inyatini (kolomai kerület) 3. osztályú reál-iskola nyilvánossági jogot nyer. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. jun. 3. 2014. sz. int.
59. Mayer Fridrik 5. oszt. tanonc az elveszett 1857/8 első félévi bizonyítvány példányását kikapta Klattauban. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. jun. 1. 1988. sz. int.
60. Mádló Károly 4. oszt. tanonc a leipai gymn. az elveszett iskolai; és Volf Vencel egri tanító az érettségi bizonyítvány példányását kapta. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. jun. 4. 1799. sz. int.

61. P e s t i D a n i e l, G r a f f O t t o és S t a d r e g g e r G y ö r g y a birodalom összes tanodáiból kizáratnak. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. jun. 11. 1798. és 1993. sz. int.

62. F o r t i G y ö r g y U n g v á r t t 2. oszt. tanonc az elveszett iskolai bizonyítvány példánymását kapta. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. jun. 11. 2027. sz. int.

63. A szóbeli érettségi szigorlatra jul. 9-e tűzetik ki. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. jun. 14. 2104. sz. int.

64. K u m p f e l V e n c e l reichenbergi reál-tanod. 5. oszt. tanonc a birodalom összes tanintézeteiből kizáratik. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. jun. 17. 2193. sz. int.

65. C a e s a r G y u l a, becskerekai 1. oszt. tanonc, elveszett iskolai bizonyítványa helyett az igazgatóságtól példánymását nyert. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. jun. 17. 1233. sz. int.

66. P a p H i l á r kolosvári r. k. gymnas. 4. oszt. tanonc, iskolai bizonyítványa meghamisítása miatt, a birodalom minden tanintézetéből kizárottnak jelentetik. Az erd. r. k. isk. főig. 1858. jun. 20. 2174. sz. int.

B).

**A kolosvári rom. kath. nyilv. nagy-gymnasiumban, 185^{7/8}. tanév foly-
tán tartatott gyűlések némely lényegeseb határozatainak**

j e g y z é k e.

1.) 1847. aug. 28. határozaték: hogy az ifjuság összeírása aug. 31. sept. 1. és 2. napjaiban történ-
jék; 3-án a Szentlelket segédül hívó szent miseáldozat tartassék; 4-kén ama tanoncok, kik e tanintézetbe föl-
vétetni kívánnak, továbbá azok, kik egy vagy más tárgyból csekély előmenetet tanusítottak, vizsgáltassanak
meg; végre 5-kén a rendes előadások vegyék kezdetüket; 20-án pedig az iskolai törvények hirdettessenek ki.

2.) 1857. dec. 3. határozaték: hogy miután 4-ik oszt. tanonc Pap Hilárra a tényállásból rábi-
zonyult, hogy a magával Nagy-Enyedről hozott tanodai bizonyítványokat meghamisítá: a nevezett ifjú a tanin-
tézetből kizárassék; hogy pedig ezen ítélet a birodalom összes gymnasiumaira vonatkozzék-e, a tanári kar ez
ügyben a tanterv 71. §. 7. sz. képest intézkedék.

3.) 1857. dec. 31. A legfelsőbb határozat nyomán megállapított, miszerint az első félévnek vége
január végnapjaira, a másodiknak kezdete pedig febr. 3-kára essék.

4.) 1858. mart. 20-kán határozaték: a benső ájtatosság és tiszta vallásosság előmozdítására a
lelki szent gyakorlatok a nagyhétben szokott módon és rendben megtartassanak, hogy a tanuló ifjuság kellő-
képen elkészítve járuljon az Ur vacsorájához.

5.) 1858. maj. 18. határozaték: hogy jun. 14-én a Szentlélek segédül hívása után püspöki biztos
ő méltóságának jelenlétében tartassék a hittanból vizsgálat; a többi tantárgyakból írás- és szóbeli vizsgálatok
osztályonkint a hó végeig folyjanak. Ez idő alatt tartassék az érettségi szigorlatok írásbeli része is. — Az er-
délyi cs. kir. helytartóság $\frac{8057}{936}$ sz. intézvénye nyomán az anya-(magyar) nyelvből szóbeli érettségi szigorlat
nem fog tartatni, hogy a többi tantárgy megtanulására annál több idő jusson.

A sz. gyónás és áldozás jun. 13-ra téteték; a tanfolyam befejezése pedig felsőbb rendelet nyomán
ugyanazon hó 31-re, mely napon az ünnepélyes hálaáldozat bemutatása és bizonyítványok kiosztása után az
ifjuság haza bocsáttatik.

Végül a tanári kar b. Jósika Lajos ur ő nagyságának, erdélyi cs. k. kamarás és a sz. István-
rend lovagjának, ama jótékonysága- és nemes szíve szép bizonyítványaért, melylyel testgyakordai készleteit a
kolosvári rom. kath. nagy-gymnasiumnak nagylelkűleg oda ajándékozni méltóztatott, a szülők és tanuló ifjuság
nevében háláját nyilvánítani elhatározá.

E határozatok püspök és főigazgató ur ő nagyméltósága által koronkint a cs. k. magas helytartó-
ság elé megerősítés végett mély tisztelettel fölterjesztetének.

A szóbeli érettségi szigorlat felsőbb határozat folytán folyó évi julius 9-re tétetett.

III.

TANÁRI KAR.

A)

Rendes tanárok 185⁷/₈ tanévben.

Tanár neve	Tantárgyak, melyeket előadott	Tanodai osztályok, melyekben előadásokat tartott	Hetenkinti előadásainak óraszámja	Jegyzetek.
Magyarász Ince.	Mennyiségtan. Német nyelv. Természetrájk.	II. III. VI.	8.	Igazgató, szépműv. s bölcsészettudor, a bécsi cs. kir. földtani társulat level. tagja.
Tritremer László.	Magyar nyelv. Latin nyelv.	IV. V. VI.	14.	A kegy. tan. rend. társh. igazgatója.
Englohner Vince.	Latin, magyar, német nyelv, mennyiségtan s természetrájk.	I.	18.	I. osztály főnöke.
Vass József.	Hittan. Természetrájk. Magyar nyelv s irod.	I. II. III. IV. II. V. VI. VII. VIII.	18.	Algymnasiumi hitoktató s lyceumi könyvtárnok.
Ovsiák Alajos.	Mennyiségtan. Természettudom. Bölcsészet.	V. III. V. VII. VIII. VII. VIII.	18.	V. oszt. főnöke, szépműv. s bölcs. tud., math., term. s ásványtan és csillagda felügyelője.
Várady Móric.	Német nyelv. Latin nyelv. Földrajz és tört.	II. III. IV. IV.	I. félév. 18. II. félévb. 19.	IV. osztály főnöke és tanácsülési jegyző.
Matusik nep. János.	Latin és magyar nyelv. Történelem. Földrajz.	II. II. V. I.	19.	II. oszt. főnöke. A kir. magy. természettudom. társulat rendes tagja.
Horváth Pius.	Hittan. Földrajz és történ.	V. VI. VII. VIII. VI. VII. VIII.	18.	VII. osztály főnöke. és hitszónok.
Kulhanek Antal.	Német nyelv s irodalom. Természettan.	IV. V. VI. VII. VIII. IV.	18.	A cs. kir. bécsi állat- s növénytani, — a k. magyar, — az erdélyi — és pozsonyi természet-tudományi társ. rend. tagja.
Lajos nep. János.	Görög nyelv.	V. VI. VII. VIII.	18.	VI. osztály főnöke.
Való Mihály.	Magyar nyelv. Görög nyelv. Mennyiségtan. Földrajz és történ.	III. III. IV. III. IV. III.	19.	III. osztály főnöke.
Finály Henrik.	Latin nyelv. Mennyiségtan.	VII. VIII. VI. VII. VIII.	17.	VII. osztályfőnöke. Helyettes tanár.

Mindnyájan kegyes tanítórendi áldorok, a helyettes tanáron kívül.

B)

Rendkívüli tanárok.

Fekete János, g. e. esperes, román nyelvtanár; — Sivet Károly, francia nyelvtanár; — Simó Ferenc, rajztanító; — Ruzicska György, énektanító; — Benkő József, szépirod.

III.

RÉSZLETES JEGYZETEK A TANULÓ NÖVENDEKEKRŐL

185⁷/₈ tanévben.

Szakosztály	Tanoncok száma	Rom. kath.	Gör. kath.	Görög nem egy. vallásúak	Ágostai vallásúak	Héber	Összesen	Magyar vagy székely	Német	Román	Lengyel	Héber	Összesen	Rendes ösztöndíjas	Rendkívüli ösztöndíjas	Tandíjfizetők	Tandíjfizetéstől ment	Erkölcsei viselkedésből
I.	90	34	47	7	2	—	90	34	2	54	—	—	90	—	—	—	—	90
II.	49	21	27	1	—	—	49	19	2	28	—	—	49	1	—	—	—	49
III.	55	26	29	—	—	—	55	23	2	29	1	—	55	4	—	—	—	55
IV.	35	15	18	1	1	—	35	14	1	19	1	—	35	2	—	—	—	35
V.	32	23	7	2	—	—	32	22	1	9	—	—	32	4	1	—	—	32
VI.	19	12	6	—	—	1	19	12	—	6	—	1	19	3	1	—	—	19
VII.	22	14	8	—	—	—	22	13	1	8	—	—	22	7	—	—	—	22
VIII.	13	10	3	—	—	—	13	10	—	3	—	—	13	3	—	—	—	13
Összesen:	315	155	145	11	3	1	315	147	9	156	2	1	315	24	2	—	—	315

Egy másodrendűn kívül, mindnyájan első rendűek.

IV.
TANÓRÁK RENDE

Osztály	HÉTFŐ		KEDD		SZERDA	
	Reggel	Délután	Reggel	Délután	Reggel	Délután
	8—12	2—4	8—12	2—4	8—12	2—4
I.	1. Latin nyelv. 2. Földrajz. 3. Természetrájz. 4. Rajz	1. Latin nyelv. 2. Mennyiségtan.	1. Német nyelv. 2. Hittan. 3. Latin nyelv.	1. Latin nyelv. 2. Mennyiségtan.	1. Latin nyelv. 2. Magyar nyelv. 3. Szépirás. 4. Francia nyelv.	1. Szépirás. 2. Ének.
II.	1. Történelem. 2. Mennyiségtan. 3. Latin nyelv. 4. Rajz.	1. Német nyelv. 2. Hittan.	1. Latin nyelv. 2. Magyar nyelv. 3. Rajz.	1. Történelem. 2. Latin nyelv.	1. Német nyelv. 2. Természetrájz. 3. Latin nyelv. 4. Francia nyelv.	1. Szépirás. 2. Ének.
III.	1. Görög nyelv. 2. Mennyiségtan. 3. Rajz.	1. Magyar nyelv. 2. Latin nyelv.	1. Német nyelv. 2. Latin nyelv. 3. Történelem.	1. Görög nyelv. 2. Latin nyelv.	1. Természettud. 2. Mennyiségtan. 3. Latin nyelv. 4. Francia nyelv.	1. Szépirás. 2. Ének.
IV.	1. Történelem. 2. Latin nyelv. 3. Természettan. 4. Rajz.	1. Német nyelv. 2. Görög nyelv.	1. Hittan. 2. Magyar nyelv. 3. Latin nyelv.	1. Latin nyelv. 2. Mennyiségtan.	1. Görög nyelv. 2. Német nyelv. 3. Mennyiségtan. 4. Francia nyelv.	1. Szépirás. 2. Ének.
V.	1. Latin nyelv. 2. Mennyiségtan. 3. Görög nyelv.	1. Magyar nyelv. 2. Német nyelv.	1. Hittan. 2. Természetrájz. 3. Görög nyelv.	1. Magyar nyelv. 2. Latin nyelv.	1. Görög nyelv. 2. Történelem. 3. Latin nyelv. 4. Rajz.	1. Francia nyelv. 2. Román nyelv.
VI.	1. Természetrájz 2. Történelem. 3. Latin nyelv.	1. Latin nyelv. 2. Görög nyelv.	1. Német nyelv. 2. Mennyiségtan 3. Latin nyelv.	1. Történelem. 2. Görög nyelv.	1. Magyar nyelv. 2. Latin nyelv. 3. Hittan. 4. Rajz.	1. Francia nyelv. 2. Román nyelv.
VII.	1. Latin nyelv. 2. Görög nyelv. 3. Hittan.	1. Történelem. 2. Természettan.	1. Mennyiségtan. 2. Görög nyelv. 3. Latin nyelv. 4. Bölcsészettan.	1. Természettan. 2. Magyar nyelv.	1. Latin nyelv. 2. Történelem. 3. Német nyelv. 4. Rajz.	1. Francia nyelv. 2. Román nyelv.
VIII.	1. Történelem. 2. Latin nyelv. 3. Bölcsészettan.	1. Görög nyelv. 2. Mennyiségtan.	1. Természettan. 2. Hittan. 3. Német nyelv.	1. Görög nyelv. 2. Latin nyelv.	1. Történelem. 2. Természettan. 3. Magyar nyelv. 4. Rajz.	1. Francia nyelv. 2. Román nyelv.

Vasárnap $\frac{1}{2}9 - \frac{1}{2}10$. az algymnasium., délután $\frac{1}{4}3 - \frac{1}{4}4$ a főgymnasiumban

Ezenkívül az ifjuság naponként $7\frac{1}{2}$ óraker szentegyházba megy; ünnep-

185^{7/8} TANÉVBEN.

CSÜTÖRTÖK		PÉNTEK		SZOMBAT		Órák száma.
Reggel	Délután	Reggel	Délután	Reggel	Délután	
8—12	2—4	8—12	2—4	8—12	2—4	
1. Természetrájk. 2. Latin nyelv. 3. Rajz.	1. Földrajz. 2. Hittan.	1. Latin nyelv. 2. Magyar nyelv. 3. Földrajz.	1. Német nyelv. 2. Latin nyelv.	1. Német nyelv. 2. Menniségtan. 3. Rajz.	1. Francia nyelv. 2. Szépirás.	32
1. Magyar nyelv. 2. Latin nyelv. 3. Rajz.	1. Hittan. 2. Menniségtan.	1. Természetrájk. 2. Latin nyelv.	1. Történelem. 2. Latin nyelv.	1. Német nyelv. 2. Latin nyelv. 3. Menniségtan. 4. Rajz.	1. Francia nyelv. 2. Szépirás.	32
1. Hittan. 2. Történelem. 3. Görög nyelv.	1. Magyar nyelv. 2. Természettud.	1. Német nyelv. 2. Hittan. 3. Menniségtan.	1. Görög nyelv. 2. Latin nyelv.	1. Német nyelv. 2. Latin nyelv. 3. Történelem. 4. Rajz.	1. Francia nyelv. 2. Szépirás.	32
1. Természettan. 2. Történelem. 3. Latin nyelv.	1. Német nyelv. 2. Görög nyelv.	1. Magyar nyelv. 2. Természettan. 3. Történelem.	1. Latin nyelv. 2. Görög nyelv.	1. Hittan. 2. Menniségtan. 3. Latin nyelv. 4. Rajz.	1. Francia nyelv. 2. Szépirás.	33
1. Hittan. 2. Menniségtan. 3. Német nyelv. 4. Görög nyelv.	1. Latin nyelv. 2. Történelem.	1. Menniségtan. 2. Görög nyelv. 3. Latin nyelv.	1. Német nyelv. 2. Latin nyelv.	1. Menniségtan. 2. Természetrájk. 3. Történelem. 4. Francia nyelv.	1. Román nyelv. 2. Ének.	33
1. Természetrájk. 2. Görög nyelv. 3. Menniségtan.	1. Történelem. 2. Latin nyelv.	1. Német nyelv. 2. Latin nyelv. 3. Hittan.	1. Görög nyelv. 2. Magyar nyelv.	1. Német nyelv. 2. Menniségtan. 3. Görög nyelv. 4. Francia nyelv.	1. Román nyelv. 2. Ének.	32
1. Latin nyelv. 2. Menniségtan. 3. Bölcsészettan.	1. Természettan. 2. Latin nyelv.	1. Menniségtan. 2. Hittan. 3. Német nyelv.	1. Történelem. 2. Görög nyelv.	1. Görög nyelv. 2. Német nyelv. 3. Magyar nyelv. 4. Francia nyelv.	1. Román nyelv. 2. Ének.	33
1. Bölcsészettan. 2. Német nyelv. 3. Hittan.	1. Latin nyelv. 2. Történelem.	1. Hittan. 2. Természettan. 3. Görög nyelv.	1. Magyar nyelv. 2. Latin nyelv.	1. Latin nyelv. 2. Görög nyelv. 3. Német nyelv. 4. Francia nyelv.	1. Román nyelv. 2. Ének.	32

francia nyelv; továbbá $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 12 a kezdők az éneken nyerneket tanítást.

s vasárnapokon pedig reggel 9 $\frac{1}{2}$, délután 3 $\frac{1}{2}$ órákor lelki oktatásban részesül.

V.

Átmeneti tanterv az 185^{8/9}-ki tanévre, mely a cs. k. erdélyi helytartótanácsnak fölterjesztetett.

I.) Hittan.

- I. osztály. Hetenkint 2. óra. A tanév folytán előadatik s be is végeztetik a közönséges keresztény anyaszentegyháznak tanítmánya a) a hitről; b) a parancsokról; c) a malaszt eszközeiről vagyis a szentségekről; végre az imádságról. Kézikönyv, püspöki kegyes rendeletnél fogva: „Nagy katekizmus kath. tanulók számára, a városi iskolákban. Eger, 1852. 8r.“
- II. osztály. Hetenkint 2. óra. A közönséges keresztény anyaszentegyháznak gyakorlatban levő szertartásai és szokásai, jelentményeik lényegére viszonyítva, magyaráztatnak a következő kézikönyv szerint: „A ker. kath. anyaszentegyház szertartásai és szokásai röviden megmagyarázva. Veszprém. 1851. 12r.“
- III. osztály. Hetenkint 2. óra. A tanév első felében az ó, második felében pedig az új szövetség bibliai szent történetei adatnak elő, ezen tankönyv vezérlete szerint: „Bibliai történet. Roder Alajos. Kiadja a Sz.-István-Társulat. Pest. 1852. 8r.“
- IV. osztály. Hetenkint 2. óra. Megmagyarázva előadatik a közönséges keresztény anyaszentegyház történelme. Első félévben a világ teremtésétől Üdvözítőnk születéséig; második félévben jelenkorunkig. Kézikönyv: „A Religio történetének vázlata, a világ kezdetétől fogva korunkig. Katholikus ifjak számára. Eger. 1851. 8r.“
- V. osztály. Hetenkint 2. óra. Kifejtetnek az alapigazságok a kinyilatkoztatás és Jézus Krisztus egyházáról. Tankönyv: A kath. religio tankönyve. Martin Konrád után ford. Mester István.
- VI. osztály. Hetenkint 2. óra. Előadatik a kath. religiotan különös része. Tankönyv ugyanaz.
- VII. osztály. Hetenkint 2. óra. Ker. erkölcsan. Tankönyv ugyanaz.
- VIII. osztály. Hetenkint 3. óra. A ker. egyház történelme. Tankönyv ugyanaz.

2.) Latin nyelv.

- I. osztály. Hetenkint 8. óra. A betűk és szótagok. Az igeragozás némi ismertetése. A fő- és mellék-nevek ragozása, ezeknek fokozata. Az igehatározók, névmások, számnevek, elűljárók, az összetett nevek ragozása, némely harmadik ragozású főneveknek egyes esetére vonatkozó észrevételek. A főnevek nemeiről szóló szabályok adatnak elő. Kézikönyv: Kühner, magyarítva Szepesi Imrétől. II. kiadás. Pest. 1853.
- II. osztály. Hetenkint 8. óra. A nyeltannak igékre vonatkozó része, elméleti s gyakorlati módszer szerint értelmeztetik, ezen kézikönyv vezérleténél fogva: „Elemi latin nyelvtan, gyakorlatilag előadva Szepesi Imre, kegyesrendi tanár által. Második rész. Pesten. 1850. 8r.“ A kézikönyvben foglaltató gyakorlati példák a nyelvtani szabályokra alkalmaztatnak. Honn kidolgozandó nyelvgyakorlatok minden két hétben egyszer, tanodaiak pedig hetenkint egyszer adatnak; a hibák kijelölve megjavítatnak.
- III. osztály. Hetenkint első félévben 6, másodikban 7. óra. A latin szókötés tárgyalatik. Kézikönyv: Kühner, magyarítva Szepesi Imre k. r. tanár által. Pesten 1852. *Olvasókönyv: Historiae antiquae usque ad Caes. A. obitum. Edidit Emmanuel Hoffmann. Vindobonae 1854.* Ezekhez járulnak a nyelvtani szabályokhoz idomított gyakorlatok; még pedig tanodai hetenkint 1., s otthoni havonként 1.
- IV. osztály. Hetenkint 6. óra. Első félévben az igék ideinek és módjainak használata tanítatik folytonos írás és szóbeli gyakorlatokkal a fordításban latinból magyarra és viszont. — Olvastatik Julius Caesar Commentarii de bello Gallico lib. I. — Második félévben a latin szómér- és verstan; — a gyakorlatok folytattatnak. — Olvasmány: Caesar de bello Gallico liber II.

- V. osztály. Hetenkint 6. óra. T. Livius Hist. a karthagóbelieknek Annibal vezérlete alatt viselt háborúja a rómaiakkal. Drakenbork Arnold után. — P. Ovidius Nasonak az Elválásokról írt 15. könyvéből Juvencius József kiadásából fordítottatott és elemeztetett. Iskolai gyakorlatok minden héten, hazai minden második hétben.
- VI. osztály. Hetenkint 6. óra. Virgil 10. pásztordala, Vagner Fülöp után. Georg. I. és II. könyv, Ruacus Károly után. — Sallustius 2. beszéde a jugurthai háborúról. Minden héten egy iskolai, és minden két hétben egy hazai gyakorlat.
- VII. osztály. Hetenkint 5. óra. Ez osztályban az olvasmányok Cicerónak védbeszéde P. Sestius mellett, Halm Károly tanár magyarázata szerint, mely Lipcsében Weidmannéknál jelent meg; továbbá Virgilius Aeneisének VI., VII. és ha az idő engedi VIII. könyve, Wagner után. — Ehez járul hetenkint egy iskolai s minden két hétben egy házi gyakorlat.
- VIII. osztály. Hetenkint 5. óra. — Olvasmányok: Tacitus Agricólája Wex kiadása szerint; az Annalisok II. és III. könyvéből szemelvények Ordli és Nipperdey magyarázatai szerint; Quintilianus szónoklattanának X. könyve Bonnell után; és végre Horatius lantos költeményei Grysar szemelvénye szerint s Dillenburger magyarázataival. — Ehez járul hetenkint egy iskolai és minden két hétben egy házi gyakorlat.

3.) Grög nyelv.

- III. osztály. Hetenkint 4. óra. Betűtan, az ige némi ismertetése, névragozás, mellék- és számnevek, névmások, tiszta jellemű igék ragozása, Szepesi Imre nyelvtana szerint I. II. rész. Iskolai és házi gyakorlatok, fordítás, elemzés.
- IV. osztály. Hetenkint 4. óra. Az előbbiek ismétlése, a μ végzetű igék ragozása a rendhagyókkal együtt, szintén iskolai és házi gyakorlatok kíséretében, Szepesi Imre tankönyve szerint.
- V. osztály. Hetenkint 5. óra. A μ végzetű igék alaktana; a szószármaztatási szabályok, szó- és írásbeli gyakorlatok kíséretében. Tankönyv ugyanaz. — Remekírókból olvasmányul: Xenophon Anabasisa I. II. k. Homér Iliásza II. III. k. bevezetésül előrebocsátva Homér szójárásáról némi szükséges ismereteket. Házi s iskolai gyakorlatok.
- VI. osztály. Hetenkint 5. óra. — A szókötés szó- és írásbeli gyakorlatok kíséretében. — Tankönyv Szepesi Imre hellén nyelvtana Kühner után III. — Remekírókból olvasmányul: Xenophon Anabasisa III. IV. k., Homér Iliásza IV. V. k. k. — Házi s iskolai gyakorlatok.
- VII. osztály. Hetenkint 4. óra. — A mondatkötés gyakorlatok kíséretében. — Tankönyv ugyanaz. — Remekírókból olvasmányul: Homér Iliásza VI. VII. k. — Demosthenész állami beszédeiből az olynthosiai mellett tartott 3. és a békéről 1. beszéde. — Gyakorlatok mint fönebb.
- VIII. osztály. Hetenkint 5. óra. — A fönebbiek gyakorlati ismétlése. — Remekírókból olvasmányul: Homér Iliásza VIII. IX. X. k. — Platonból Szókratész védelme és „Etyphrón“ párbeszéd. — Gyakorlatok mint fönebb.

4.) Magyar nyelv.

- I. osztály. Hetenkint 2. óra. Betűtan és helyesírás. Szótan. Szóalkotás és szóragozás, fő- és melléknevek, úgy szintén az igékre nézve. Kézikönyv: Magyar nyelvtan az algyrnasium I. és II. osztálya számára, Ihász Gábortól. Olvasókönyv: Trautwein nep. Jánosé.
- II. osztály. Hetenkint 2. óra. Az egész magyar nyelvtan. Kézikönyv: „Magyar nyelvtan, az algyrnasium I. és II. osztálya számára. Ihász Gábortól. Eger. 1856.“ Olvasókönyv Trautwein nep. Jánostól. II. kötet. Buda, 1854.
- III. osztály. Hetenkint 2. óra. A magyar szókötés főbb szabályai: a) szóegyeztetés, b) szóvonzat, c) szórend. Tankönyv a m. t. társaságtól. Buda. 1848. Olvasókönyv: Trautwein János. Pest. 1852. III. rész.
- IV. osztály. Hetenkint 2. óra. A folyó irálygyakorlatok könnyebb nemei megmagyarázva s példákkal felvilágosítva adattak elő következő kézikönyvek szerint: a) Irályrendszer. Irta Laky Demeter; b) Magyar olvasmányok. Szerkeszté: Szvorényi József. — Gyakorlatok honn kidolgozásul minden két hétben, a tanodában pedig hetenkint egyszer adattak.
- V. osztály. Hetenkint 2. óra. Gyakorlatok a magyar folyóbeszédben (prosa), elmélettel összekötött gyakorlati szellemben, ezen kézikönyv szerint: „Irályrendszer. Laky Demeter. Pest. 1855. 8r.“ Magyar olvas-

mányok ezen könyvből: „Olvasókönyv, felsőbb tanodák használatára készítette Lonkay Antal. Pest. 1855. 8r. II-d. köt.“ Házi dolgozat minden két hétben, tanodai pedig időközben egy-egy.

- VI. osztály. Hetenkint 2. óra. Költészeti iránygyakorlatok, az elmélet-gyakorlati tan módszer igényei szerint, az V-d. osztályban kijelölt tankönyvek vezérleténél fogva, fokozatosan. — A tanév második felében a magyar irodalomtörténetből az Árpád-korszak tárgyalatik, Lonkay Antalnak ezen kézikönyve szerint: „A magyar irodalom ismertetése. Pest. 1855. 8r. I. köt.“ Az erre vonatkozó irodalmi olvasmányok ugyanazon könyvből szemelvék. — Házi s tanodai iránygyakorlatok kidolgozása az V-d. osztályban kitűzött időközben.
- VII. osztály. Hetenkint 2. óra. A magyar nemzeti irodalom történetének ó- és középkora tárgyalatik, s az azokra vonatkozó olvasmányokkal felvilágosítatik. E célokra a VI-d. osztályban említett Lonkay-féle kézikönyvek használatnak. Kidolgozásul a felebb kijelölt határidőkben mindkét irányfaj fensőbb nemeiből gyakorlatok.
- VIII. osztály. Hetenkint 2. óra. A magyar nemzeti irodalom új és legújabb történetei fejtegettetnek. Vezérletül Lonkay Antal magyar irodalom ismertetésének II. kötete szolgál, válogatott olvasmányaival együtt. — Kidolgozásul feladványok mind a folyó-, mind a kötött irány fensőbb nemeiből szemeltettek. Határidő ezekre is az V-d. osztályban megállapított.

5.) Német nyelv.

- I. osztály. Hetenkint 3. óra. Nevek és igék alaktana. Kézikönyv: Gyakorlati módszer a német nyelvnek megtanulására. A'hn (Seidenstücken) tanmódja szerint nyelvtani jegyzetekkel. Szerző Hartmann Lipót. N. Kanizsa. 1851. Olvasás, írás.
- II. osztály. Hetenkint 3. óra. A főnevek eseteinek képezése és használata, a többes szám képezése, a melléknevek és névmások egyeztetése; továbbá a melléknevek fokozása, ragozása és a szókötés, első elemi fordításokkal magyarból németre és viszont. — Ezek ismétléséhez járul folytonos gyakorlás mellett az igék és elüljárók alak- és kötéstan, s az idők körüli szabályok; végre a mondat főbb részeinek magyarázata. Módszer ugyanaz.
- III. osztály. Hetenkint 3. óra. Nevek és igék alaktana, szóegyeztetés, olvasás, írás, fordítás. Kézikönyv: Német Gramm. írta Toepler Theoph. Eduárd, Pest. 1854.
- IV. osztály. Hetenkint 3. óra. Igetan, szókötés, mondattan, olvasás, fordítás. Kézikönyv: Német Gramm. írta Toepler Theoph. Eduárd. Pest. 1854. és Mozart J. Lesebuch I. Th. Wien. 1850.
- V. osztály. Hetenkint 3. óra. Mondattan Heyse szerint. Olvasatik, fordítatik és fejtegettetik Mozart J. Lesebuch I. Th. Wien. 1854. Házi és tanodai gyakorlatok.
- VI. osztály. Hetenkint 3. óra. Olvasatik, fordítatik és elemeztetik Mozart J. Lesebuch II. Theil. Wien 1850. Házi és tanodai dolgozatok.
- VII. osztály. Hetenkint 3. óra. Olvasatik, fordítatik és értelmeztetik Mozart J. Lesebuch IV. Theil. Szaválás, szerkesztés.
- VIII. osztály. Hetenkint 3. óra. Első félévben olvasatik és értelmeztetik Mozart J. Lesebuch I. Theil für die oberen Klassen. Szaválás, fordítás, szerkesztés. II. félév: folytattatik. A német irodalom rendszeres szemléje, különös tekintettel a remekírók életrajzára. Kéziratból.

6.) Történelem s földrajz.

- I. osztály. Hetenkint 3. óra. Földrajz. Az egyetemes földrajz alapvonalai. Kézikönyv: „Az egyetemes földrajz alapvonalai.“ Szerkeszté Matusik nep. János. Kolosvártt. 1853.
- II. osztály. Hetenkint 3. óra. Történelem. Az egyetemes világtörténetből az ó kor. Kézikönyv: O, közép és új korbeltörténetek alaprajza. Pütz Vilmos szerint. I. kötet.
- III. osztály. Hetenkint 3. óra. Középkor. Kézikönyv ugyanaz, II. kötet.
- IV. osztály. Hetenkint 3. óra. a) Történelem: Újkor. Kézikönyv a nevezett. III. kötet.
Jegyzet. Egyes ország történelmét ugyanannak, sőt a földrésznek is, melyen fekszik, földrajzi átnézete nyitja meg minden osztályban.
- b) Földrajz. Az ausztriai birodalm népszerű leírása. Kézikönyv: „Ausztriai honismeret.“ Bécs 1854.

- V. osztály. Hetenkint 3. óra. Az egyetemes történelemből, az illető országok földrajzi leírása után, az ó kor történeteit a harmadik puni háborúig bezárólag. Görög- és romai régiség- és hitregetan. Kézikönyv: „Világtörténet, a katolikus ifjak számára írta Annegarn J. fordítva a pázmányintézeti magyar társulat néhány tagja által. Pesten. 1846.
- VI. osztály. Hetenkint 3. óra. A harmadik puni háborútól a keresztes hadakig. Tankönyv ugyanaz.
- VII. osztály. Hetenkint 3. óra. A keresztes hadaktól 14-ik Lajos koráig. Tankönyv ugyanaz.
- VIII. osztály. Hetenkint 3. óra. 14. Lajostól a jelenkorig. Tk. ugyanaz. — II-ik félévben: Az osztrák birodalom államtana Schmitt F. után német nyelven.

7.) Mennyiségtan.

- I. osztály. Hetenkint 3. óra. Számтан. Négy alapmívelet egész és törtszámokkal, tizedes törtek. Kézikönyv: Elemi számтан. I. rész; írta Barts Ferenc.
Mértani nézlettan. Pontok, vonalok, szögek, háromszögek, és egyenközények főbb sajátságai. Kézikönyv: Mértani nézlettan Koller Károlytól. Pest. 1851.
- II. osztály. Hetenkint 3. óra. Számтан. Viszony, aránytan és ez által megfejthető számolás nemei; továbbá a hosz- és súlymértékek. — Kézikönyv: Elemi számтан II. rész, írta Barts Ferenc.
Mértani nézlettan. A három és sok szögek rajzolósa, osztása, területök kiszámolósa és változtatása. — Kézikönyv: Koller Károly mértani nézlettana. Pest. 1851.
- III. osztály. Hetenkint 3. óra. A négy betüvetési mívelet egész és törtszámokkal; hatványozás, gyökfejtés, és csoportozati alapmíveletek. Kézikönyv: Tury Oswald. 2. kiadás. Mértani nézlettan: három-, négy- és több szögek átváltoztatása, térmérése, körtan. Kézikönyv: Mértani nézlettan, Koller K-tól. Pest. 1852.
- IV. osztály. Hetenkint 3. óra. Lánctörtek, viszonyok, összetett arányok, és ezeken alapuló számтани míveletek megfejítése, egyenletek egy ismeretlennel. Kézikönyv: Mocnik mennyiségtana Arenstein fordítása szerint. — Mértan: tömörtan; fölületmérés, tömegmérés. Kézikönyv: Mértani nézlettan, Koller K-tól. Pest. 1852.
- V. osztály. Hetenkint 4. óra. Mennyiségtan. Négy betü- és számvetési műtétek, közönséges és tizedes törtekkel, hatványok, gyökkivonás, nemleges és képzelt mennyiségek s egyenletek egy ismeretlennel. Dr. Arenstein József szerint. — Mértan. Hosszúság- és lapmértan. Kézikönyv ugyanaz.
- VI. osztály. Hetenkint 3. óra. Mennyiségtan. Első rendü egyenletek több ismeretlennel és négyzetes egyenletek, arányszámok, sorzatok. Kézikönyv Mocnik, ford. Dr. Arenstein. Mértan. Kúpmetsetek, tömörtan és sík háromszögtan. — Kézikönyv ugyanaz.
- VII. osztály. Hetenkint 3. óra. Mennyiségtan. A Newton-féle kéttagú képlete. Mértan: Háromszögtan és taglalati mértan a síkban. Kézikönyv Mocnik, ford. Dr. Arenstein.
- VIII. osztály. Hetenkint 1 óra. Az egész tantárgy ismétlése és gyakorlati példák kidolgozása.

8.) Bölcsészettan.

- VII. osztály. Hetenkint 2. óra. Gondolkodástan.
- VIII. osztály. Hetenkint 2. óra. Tapasztalati lélek- s gondolkodástan. Purgstaller József szerint.

9.) Természettan.

- III. osztály. Hetenkint 2. óra. A testek közös tulajdonai s halmaz állapota; vegytani elemek, gép- s hévtan. Kézikönyv: Schabus. fordította Hollósy Justinian.
- IV. osztály. Hetenkint 3. óra. Erömmü-, hig- s légnyugтан; hang- s láttan; villanyosság, delejesség s csillagászat. Ugyanazon könyv szerint.
- VII. osztály. Hetenkint 3. óra. A testek közös tulajdonai, vegyelemek, hig-, légnyug- s moztan; gép-, hang- s hévtan. Schirhuber Móric szerint.
- VIII. osztály. Hetenkint 3. óra. Láttan, villanyos és delejes tünemények, csillag- s légtünettan. Ugyanazon könyv szerint.

10.) Természetrádj.

- I. osztály. Hetenkint 2 óra. Előismeretek a természetrajzhoz. Az állatok első seregéből: az emlősök. Az állatok második serege: a csigák, kagylók és festöncök. A harmadik sereg: a héjancok, pankányok

és gyűrűnyök. A negyedik sereg: a tüsköncök, bellények, bomlaszok, habarcok és ázalagok. Kézikönyv: A természetrajz elemei, írta Hanák ker. János. Pest. 1854.

- II. osztály. Hetenkint 2. óra. Első félévben az állatországnak folytatólag azon része adatik elő, mely röviden a madarakat, kétlakiakat (hüllőket) és halakat tárgyalja. — Második félévben pedig az egész növénytan, elméletileg kezdetül szabatos rövidséggel, de a gyakorlati életre különös figyelemmel. — Kézikönyv ugyanaz.
- III. osztály. Hetenkint 2. óra. I. félévben: Ásványtan. Hanák János szerint. II. félévben: Természettan, mint fölebb.
- V. osztály. Hetenkint 2. óra. Ásvány- s növénytan, kapcsolatban a földtan- és növények elterjedésével. Kézikönyv: Mihálka Antal, Pest, 1854.
- VI. osztály. Hetenkint 2. óra. Állattan, kapcsolatban az őslénytan- és állatok elterjedésével. Ugyanazon szerző szerint.

VI.

Rendkívüli tantárgyak.

a) Román nyelvből.

- V. és VI. osztály. Hetenkint 2. óra. Előadattak a román nyelv szabályai a személytelen igékig. Ehez járult gyakorlás az olvasás- és írásban latin betűkkel és cyrill-félékkel; végül fordítások román nyelvből magyarra és viszont. A mondatalkotást mindkét osztály együtt és egyszerre tanulta. — A rendes tanítványok száma 19.
- VII. és VIII. osztály. Hetenkint 2. óra. Román helyesírás és nyelvtan egész terjedelmében; a szókötés szabályai. — Gyakorlás végezt: elemzés, szófüzés, fordítás román nyelvből magyarra és viszont. A tanulók száma 21.

b) Francia nyelvből.

A francia nyelvből előadás állott: 1) a kiejtésben, 2) az olvasásban, 3) a névelők, fő-, mellék- és állapotjegyzőnevek tárgyalásában. — Erre következtek a ragozások, számnevek, igék és névmások. A tanítványok két osztályra osztvák, t. i. kezdők- és haladókra. Ez 12, amaz 14 tanulóval.

c) Rajz.

Mind a nyolc osztály 10. órával hetenkint. — A kezdők a rajzvonalak ismeretébe avattattak, s ezután az egyenes és hajlott vonalú tárgyak helyes felfogására vezéreltetek. A lefolyt évben nagyobb képzettséget nyert haladók árnyéklatos rajzdarabokon, u. m. fejek, virágok, tájképek stb. dolgoztak. Voltak többen, kik fekete, veres krétával, sőt színezéssel is kielégítő sikerrel gyakorolták a rajzművészetet. — A tanév elején beírt tanítványok száma 44.

d) Ének.

Az al- és főgymnasium osztályaiban hetenkint 4—4. órával. I. Algymnasium. a) A kezdők a hangjegyek- és hangközökkel ismertettek meg. Továbbá a hangtalálás és scalagyakorlatok, felosztás nélkül adattak elő. b) Haladók az ütenemeknek pontos és egyenlő felosztásával ismertettek meg, énekelve és ének nélkül. — Tanítványok száma 34. II. Főgymnasium. Különféle egyházi és egyéb énekek külön hangnemekben adattak elő soprano, alto, tenoro és basso hangokon. — Tanítványok száma 28. Összesen: 62.

e) Szépirás.

A szokott magyar és német folyóírásban (current) az al-gymnasium mind a négy osztálya oktatást nyert, valamint a magyar és német törtírásban (Fraktur) is; ez utóbbiban azonban és a német nyomtatott hárántírásban (Kanzlei) csak azon ifjak oktattattak, kik a főnemlített folyóírásban előhaladást tanúsítván, magoknak kellő ügyességet szereztek. Tanulók száma összesen: 63.

VII.

Magyar irálygyakorlati feladványok.

V. osztály.

1. **Körmondatos beszédek** a következő tételek felett: a) A jó hírnevet mindenkor szemed előtt tartsd; — b) Az alázatosság egyik fő ékszere az embernek.
2. **Levélpróza.** — Köszöntő levél, egy anya névnapjára.
Szülékhez intézett kérő-levél.
3. **Oktató próza (mese).** — A végrendelet.
„Megvan már a haszon, vége a hizelgésnek.“
4. **Leíró próza.** — A tél.
A régiek egyszerű öltözködése.
A restség. (Gúnyképileg tárgyalva.)
A szelek jó és kártékony hatása. (Ellentétileg tárgyalva.)
5. **Elbeszélő próza.** — Saguntum ostroma. (Történelmi elbeszélés.)
„Lassan menj, tovább érsz.“ (Példázat.)
Az öreg tanuló. (Adoma.)
6. **Értekező próza.** — Az ifjúságot okosan használd. (A szóbeli díszmondatok szerint.)
A tudomány kincs, munka hozzá a kulcs. (A bővítő alakzatok szerint.)
A könyörület nemes szív bélyege. (A gerjedező díszmondatok szerint.)
A háború mindent felforgat. (Bővebb értelmezés a négy részlelési mód szerint.)

VI. osztály.

A) Prózai előadás.

1. **Oktató próza.** — Lehetetlen minden embernek tetszeni. (Mese.)
A földmivelésről. (Oktató leírás Virgil után.)
Az ember és méh. (Párhuzamok.)
2. **Elbeszélő próza.** — Kisértet medvebőrben. (Adoma.)
3. **Történelmi próza.** — A Gracchusok hatása. (Történelmi elbeszélés, Livius után.)

B) Költői előadás.

1. **Leíró költészet.** — Késő ősszel. (A szómértan szabályai szerint.)
A kelő nap. (Adoniszi versek.)
A derék hős. (Párversek.)
A vásár. (Párversek.)
2. **Érzelemköltészet.**
 - a) **Lyrail epigrammok:** A szenvedő.
Életvezér.
 - b) **Világi énekek:** Kikeletkor.
Lelkesítő.
Szilárd elhatározás. (Hatméretű versek.)
A tűnő élet. (Sapphoi mérték szerint.)
Lantomhoz. (Sapphoi mérték szerint.)
Vigasztalás. (Alkai versek.)
 - c) **Hymnus:** Fohász. (Lengedi versekben.)

VII. osztály.

1. Levélpróza. — Barátságos levél, új évre.
2. Oktató próza (mese). A jó tett jutalma.
A fellázadt konyha.
Gondolatok a tanév kezdetén. — Önbeszélgetés (monolog).
Erkölcsei életszabályok (Pythagoras nyomain).
A kajánság ellen. (Vigasztalás, párversekben).
3. Elbeszélő próza. — Cyrus halála.
Párbaj a Horatiusok és Curiatiusok közt. (Történelmi elbeszélés, Livius szerint.)
Aeneas az alvilágban. (Virgil után.)
Hector búcsuja. (Homér után.)
A megfontolt ítélet. (Példázat.)
A tudós férfiak iránti tisztelet. (Elbeszélés, régi példákkal felvilágosítva).
4. Értekező próza. — Az élet, mint hajókázás. (Dúshasonképíleg tárgyalva.)
A természet. — Dúshasonkép (allegoria).
Az egészség drága kincs, méltó megbecsülni. (Szónoklatilag tárgyalva.)

VIII. osztály.

A) Prózai előadás.

1. Levélpróza. — Értesítő levél, egy távoli barátához, a tanév kezdetén.
2. Oktató próza. — Az ifju kor. (Mese).
Elmélkedések a mulandóságról. (Halottak estéjén.)
Allj fel az ész fürt előtt, s tiszteld az öregeket. (Intelem, az ösnépek szokásaiból vett példákkal felvilágosítva.)
3. Elbeszélő próza. — Nagy Sándor születése. (Történelmi elbeszélés.)
Egy vonás a régiek honszerelméből.
Apelles. (Elbeszélés.)
Az élces folyamodók. (Adoma.)
Solon hatása a hellenek polgári életére.
4. Leiró próza. — Földünk. (Természettani oldalairól rajzolva.)
Szülőföldem. (Tájrajz.)
5. Értekező próza. — A tudomány, erény nélkül, gyümölcstelen fa. (Szónoki műbeszéd.)
A hősi elszántság ősmagyar példája. (Szónoklatilag tárgyalva.)

B) Költői előadás.

1. Festő költemény. — Tavaszi korány. (Hősi versekben.)
 2. Kedélyi költemény. — Megelégedés. (Sapphoi mérték szerint.)
-

VIII.

Átmeneti vizsgálatok eredménye 185⁷/₈ tanévben.

Szak- osztály.	Átmeneti bi- zonyítványt nyert	Általános sorozat.				Vizsgálat- lan maradt	Magán- tanuló	Összesen:
		Első rendű kitünéssel	Első rendű	Másodrendű	Harmad rendű			
I.	70	20	50	5	7	8	—	90
II.	45	9	36	1	—	3	—	49
III.	48	14	34	7	—	—	—	55
IV.	30	6	24	—	—	5	—	35
V.	29	8	21	1	—	2	—	32
VI.	19	3	16	—	—	—	—	19
VII.	20	8	12	—	—	2	—	22
VIII.	13	4	9	—	—	—	—	13
								315

Az érettségi szigorlatra a helybeli r. k. gymnasiumból jelentette magát 11., ezekhez járult 1. már 1855-ben 8-dik osztályt végzett, kik az írásbeli vizsgálatot jun. 16—22-ig kiállván, ez utóbbi a jul. 9-én tartott szóbeli szigorlatról önként elmaradt, a többi 11. közül 9. érettnék, 2. pedig kitünéssel érettnék találtatott.

F Ü G G E L É K.

A tanintézet tudományos szereinek gyarapodása.

Tanintézetünk évkönyveinek eddigi füzeteiben felállított rendszert híven követve, folytatólag e rovat alatt részletezzük mindazon becses járulékokat, melyekkel tanintézetünk fontos célja megközelítésében elősegítve lön, vagy közoktatási célokra szervezett gyűjteményei, a tanév folytán, részint szerzemények, részint nagylelkű adakozások útján gazdagultak.

Tanintézetünk hálaszavának kinyilatkoztatása legelőször is birodalmi magas kormányunk kegyes gondoskodását illeti, azon műbecsessel bírós nagyértékű munkáknak időszakonkinti megküldéseért, melyeket részint a tudományok bécsi császári akademiája s az országos földisme-társulat közrebocsát, részint a pártoló főhatalom tetemes költségein juttat világ elébe. Mindhárom rendbéli szállítmányok „A rom. kath. lyceum könyvtára” című rovatban * alatt soroltatnak fel.

Hálás köszönettel tartozik továbbá tanintézetünk azon lelkes pártfogóknak, kik a lyceumi könyvtárt becses ajándékaikkal érdekesíteni kegyeskedtek. Ezek sorában fénylik a nagyhatású Szent-István-Társulat, az általa igen nagy költséggel kiadott Erzsébet-albumnak egy ingyen példányával, melyet könyvtárunk Dr. Haynald Lajos, erdélyi l. sz. megyéspüspök ur ö excellentiájának kegyes közbenjárása folytán volt szerencsés megnyerni; továbbá nagyméltóságú Ranolder János veszprémi püspök ur, méltóságos Beleházi Bartal György ur, nt. Ágoston Károly ur, kolosvári rom. kath. segédlelkész, t. t. Török János ur, m. akad. tag.

Könyvtárunk bővületet nyert még Erdély nyomdáinak kötelmi példányaival (Pflicht-exemplar), melyek a címsorozatban ** alatt felismerhetők.

Gazdagodott végre a lyceumi könyvtár a kétszáz pengő forintnyi évi illetmény erején beszerzett munkákkal.

Mielőtt ezen alapokon gyűjteményeink szaporodási állapotát, a tanév végén, szokásos rovatainkban kimutatnók, — ezek sorában, mint a tanuló-ifjuság testi idomítása s erejének fejlesztésére jótékonyan ható nagylelkű áldozat, legyen legelső helyen rajzolva

A) A tanintézet testgyakorlati eszközeinek leltára.

B. Jó sika Lajos ur ö nagysága, az erdélyi cs. kir. urbéri főtörvényszék elnöke, udvari tanácsos, cs. kir. kamarás, és a szent István-rend lovagja, Kolosvárról, a közhaza szent ügyének előmozdítása végett, Nagy-Szebenbe tévén át lakását, nemesszívű jótékonyágának lekötelező bizonyítványát hagyta a kolosvári rom. kath. tanintézetben az által, hogy testgyakorlati készleteit ugyanazon tanintézetnek nagylelkűleg odaajándékozni méltóztatott. — Fogadja az országosan tisztelt főrangú pártfogó, az ifjuság célszerű képzésének érdekében kegyesen nyújtott ajándékaiért, a tanintézetnek itt ismételve *) kifejezett legforróbb hálas köszönését.

A leltár következő műszereket tartalmaz:

1. Egy kötélajtórját. — 2. Egy síma kötelet. — 3. Egy göcsös kötelet. — 4. Egy kettős kerekbenfutót. — 5. Egy háromszöget. — 6. Egy kúszó-fát. — 7. Egy vasút-lajtorját, hozzá való négykerekű szekérel. — 8. Egy nyújtó-padot, hozzá való két fával. — 9. Egy sorompót. — 10. Egy szabad szökőkészületet. — 11. Egy bőrrel bevont szökő-bakot, s ahoz négy lábot. — 12. Egy bőrkészletű szökő-lovat, ahoz való négy csavaros lábbal. — 13. Egy szökő-deszkát. — 14. Egy esztergályozott egyenes lajtorját. — 15. Egy közönséges lajtorját, melynek alsó fele vashegygyel, felső fele pedig vashoroggal van ellátva. — 16. Két fogó-spárgát, melyek a végükön vashoroggal vannak ellátva. — 17. Kilenc pár vas-súlyt. — 18. Öt darab hevedert (Gürtel).

B) A természettudományi gyűjtemények szaporodása.

A természetiek műtárának termény-gyűjteményi fiókja a) 608. gondosan és szorgalommal gyűjtött s a szaktudomány legújabb jelen rendszere szerint rendezett rovarral növekedett, melyeket Czweg Ádám VI-d. osztálybeli tanuló sorsjáték útján nyert, s a műtárnak jószívűleg ajándékozott. — b) Egy, tizenkét-réte-

*) L. Kolosvári Közlöny. Harmad évi folyam. 1858. 44. sz. 184. lap.

gü, 5 újj magas, átmérőjében $6\frac{1}{2}$ újjnyi, s négy emeletet képező, sejtekkel ellátott darázs-fészekkel, melyet Ormai Gyéza, VII. osztálybeli tanonc, egy ház padlásán levén, az említett mütárnak ajándékozott.

C) Mértani mütár s lyceumi csillagda.

A lyceumi csillagda használatára érkezett: „Annalen der k. k. Sternwarte in Wien. Dritter Folge Siebenter Band. Jahrgang 1857. 8-o.“

D) A rom. kath. lyceumi könyvtár gyarapodása.

α) Vallási iratok s egyházi történetirók.

Erzsébet-Album. Kiadta a Szent-István-Társulat. 1858. Ivr. — A mélyen tisztelt Társulatnak alázatos köszönettel fogadott drága ajándéka.

Szabó János egyházi beszédei. Kolosvártt. 1847. 8-r. — Nt. Ágoston Károly, kolosvári rom. kath. segédlelkész ur szíves adománya.

** Lánosz Márk: Az ember és az ő rendeltetése. (Magyar-német szöveg.) Kolosvártt. 1858. 8-r. Az ev. ref. főtanoda betüivel.

Istenhez elmét, szívet emelő énekekbe foglalt reggeli és esti fohászok. Witschel után fordította P. Szakácsi Vitus, turi katolikus pap. Kolosvártt. Tilsch és fia tulajdona. 1840. 12-r. A rom. kath. lyc. betüivel.

** „Nem vagytok jövevények és zsellérek.“ Egyházi beszéd, melyet Hidvégi Gróf Mikó Mária és Mikó Adám confirmatiojok alkalmával tartott Nagy Péter, Kolosvártt, máj. 31-kén, 1857. Az ev. ref. főtanoda betüivel. 8-r.

** A keresztény hit és annak terjedése. Egy zsinati beszédben. Vajda-Szent-Ivánon, 1857-ben, jun. 21-dikén elmondotta Benedek József, erdővidéki esperes. Kolosvártt. Az ev. ref. főtanoda betüivel. 1857. 8r.

** Szent-Gericzei idősb Jakab Gergely koporsója mellett mondott könyörgés, Kénosban, mart. 2-án 1858. Jakab Sándor, kénosi unitárius pap által. Kolosvártt. 1858. 8r. Az ev. ref. főtanoda betüivel.

** Az erdélyi reformata anyaszentegyház névkönyve 1858-ra. Kolosvártt. 1858. 8r. Az ev. ref. főtanoda betüivel.

** Nagy Péter: Konfirmációi kisebb káté. Kolosvártt. 1857. 8r. Az ev. ref. főtanoda betüivel.

** Sermo funebris, ad exequias Reverendissimi ac Magnifici Domini Parochi Coronensis Antonii Kovács de Falfalu etc. in templo parochiali die 12-a Dec. Anno 1857. celebratas, luci publicae datus per P.F. Modestum Erös. Coronae. Typis Römer et Kammerianis. 1857. 8-o.

Dr. Johann Ranolder: Elisabeth (Gisela) Herzogin in Baiern, erste Königin von Ungarn. — Blätter der Erinnerung an die völkerbeclückende Vermählung Seiner k. k. Apostolischen Majestät Franz Joseph I- mit ihrer königlichen Hoheit, der durchlauchtigsten Prinzessin Elisabeth, Herzogin von Baiern. Wien. 1854. in 4-o — A nmlgü szerzőnek kegyes ajándéka.

** Predigt am Reformations-Feste 1857. gehalten in der grossen Kirche zu Kronstadt von Samuel Traugott Schiel. Kronstadt. Gedruckt bei Johann Gött. 8-o.

** Teologia Pastorală. Sibiu. In Typographia episcopalesca. 1857. 8-o.

** Cantari la nascerea D. nostru Jsusu Cris. si alte stihuri morale pentru cretuintia prunciloru de Georgie Ucenescu. Brasovu. 1857. Tiparita la Römer si Kamner. 16-r.

** Conventiune între Santia sa Papa Piu IX. si Majestatea sa Caesarea Regia Apostolica Francisu Josefu I. Imperatulu Austrie. Blasiu. Cu Tipariulu Seminariului. 1856. in 4-o.

** Legea despre Casatorie pentru Catolici prein Patentea Imperatesca dein VIII. Octobr. 1856. Pen' tru tote trierile Imperiului Austriei. Blasiu. Cu Tiparului Seminarului. 1857. in 4-o.

** Catechismulu despre unire. De Exc. sa A. Epp. Alexandru St. Sulutz. Blasiu. Cu Tipariulu Siminariului. 1857. 8-o.

** Biblie. Supt privilegere si cu bine conventarea Exsellentia sale pre sfintitului Domn Andrei Baron de Saguna. Sibiu. 1856—1858. Fol. Tom. I.

β) Neveléstani iratok.

Tanodai Lapok. Szerkeszti s kiadja Lonkay Antal. Pest. 1858. 4r.

Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien. Achter Jahrgang. Wien. 1858. 8-o.

Programmokat küldöttek az 1856/7 tanévről:

I. Magyar nyelven a) 8r-ben: Baja, Esztergom, Léva, Nagy-Várad, Rév-Komárom; b) 4r-ben: Arad, Eger, Gyöngyös, Hóldmező-Vásárhely, Jászberény, Károly-Fejérvár, Kecskemét (evang.-reform.), Nagy-Bánya (2. péld.), Nagy-Károly, Nagy-Körös (evang. ref), Pest, Pécs, Szabadka, Szeged, Székesfejérvár, Szombathely.

II. Német nyelven a) 8r-ben: Görz, Gumpendorf (Bécs), Jägerzeile (Bécs), Klagenfurt, Brassó, Buda, Segesvár (evang.), Teschen; b) 4r-ben: Beszterce (Erdély; evang.) Brünn, Cilli, Gratz, Iicin, Königgrätz, Leitmeritz, Marburg, Buda (főgymn.) Nagy-Szeben (r. kath. és evang.), Pest, Pisek, Pozsony (r. kath. gymn. és főreál tanod.), Przemysl, am Schottenfelde (Bécs), zu den Schotten (Bécs), in der Vorstadt Landstrasse (Bécs), Temesvár, Teschen, Vorstadt Wieden (Bécs), Zengg.

III. Olasz nyelven, 4r.-ben: Brescia, Lodi, Milano: a) Gynnasio Superiore di Porta Nuova in Milano; b) Ginnasio-Liceale Convitto Longone in Milano; c) Istituto Brunati.

IV. Latin nyelven, 4r.-ben: Balásfalva, Belényes.

γ) Orvosok és sebészek.

** Rövid utasítás a gőzfürdők hasznossága s használatára nézt, Joh. Elias Veith: Handbuch der Gesammten gerichtlichen Thierarzneikunde. Dritte Auflage. Wien 1850.

Wirchow: Handbuch der Speciellen Pathologie und Therapie. Zweiter Band. Zweite Abtheilung. Zweite Hälfte. Erlangen. 1857. 8-o.

Fr. Leyh: Handbuch der Anatomie der Hausthiere. Stuttgart. 1850. 8-o.

D. Otto Funke: Lehrbuch der Physiologie. Vierte Lieferung. Leipzig. 1857. 8-o.

δ) Nyelvtanok, nyelvészek, szótárak.

Ihász Gábor: Magyar nyelvtan, az algymnasium I. és II. osztálya számára. Ötödik kiadás. Eger. 1857. 8r.

** A kis tanuló első könyve. Elemi iskolák számára kiadta az erdélyi unitáriusok egyházi főtanácsa. Kolosvártt. 1857. 12r. Az ev. ref. főtanoda betűivel.

Ballagi Károly: Magyar feladatok a német nyelv gyakorlására. Pest. 1857. 8r.

Ballagi Mór: Iskolai és utazási német-magyar és magyar-német zsebszótár. Pest. 1858. 12-r. Két rész egy kötetben.

** Praktische ungarische Sprachlehre von Samuel Kovács. Klausenburg. 1857. 8-o. Az ev. ref. főtanoda betűivel.

* Lesebuch für Mittelschulen in Keiserthum Österreich. II. Theil und IV. Theil. Wien. 1857. 8-o.

* Verzeichniss der für die katholischen Gymnasien mit Schülern ungarischer Muttersprache zulässigen Lehrbücher. Vom 23. Septemb. 1857. Zahl 8427. in 4-o. 7. Seit.

** Latin-magyar szótár. Dolgozta néhány kolosvári tanár. Szerkesztik Régeny István és Finály Henrik. III. IV. V. füz. Kolosvártt. 1858. 8-r. Az ev. ref. főtanoda betűivel.

** Gramateca latina pentru II. III. si IV. classe a Gymnasiului. 1857. 8-o. Blasiu. Parte I.

ε) Költők és szépművészek.

** Zandirhám. Székely hősköltemény a kilenczedik századból. Irta Dózsa Daniel. Kolosvártt. Stein János bizománya. 1858. 8-r. Az ev. ref. főtanoda betűivel.

** Hory Farkas költeményei. Kolosvártt. Stein János bizománya. 1858. 12-r. Az ev. ref. főtanoda betűivel.

Nemzeti színházi emlékkönyv. Kolosvártt. 1858. 12r.

Heliodor Truska: Oesterreichisches Frühlings-Album. Wien. 1854. in 4-to.

Homeri Iliadis Epitome. In usum scholarum edidit Franc. Hochegger. Pars I. II. Vindobonae. Sumptibus et typis Caroli Gerold et filii. 1856. 8-o.

- * Magrini: Memorie intorno la vita e le opere di Andrea Palladio. Padova. 1845. in 4-to.
- ** Gavriile S. Munteanu: Viata lui C. J. Agricola. Brasiovu. 1858. 8-o.
- **Karl Th. Wagner: Pastrana Polka für das Pianoforte. Hermannstadt. Zwei Blätter. in 4-to.

3) Törvény- s államtanok.

- * Erdőtörvény, 1852. decemb. 3-ról. Hatályos Erdélyre nézve 1858. január 1-től kezdve. 4r.
- ** Bizottmányi jelentés az erdélyi gazdasági-egylet és a kolosvári keresk. és iparkamara által Kolosvártt november 18.—23. napjain 1857. rendezett gazdászati és iparkiallításról. Szerkeszté Gámán Zsigmond kamaratitkár. Kolosvártt. 1858. 8r. Az ev. ref. főtanoda betüivel.
- Török János Publicistikaí és nemzetgazdászati némely dolgozatai. Pest. 1858. 8r. — A t. szerző kegyes ajándéka.
- ** Erdélyi gazdasági-egyesület Névkönyve. Kolosvártt. 1858. 8r. I. füz. Az ev. ref. főtanoda betüivel.
- ** Carl Sigerus: Wohlgemeine Rathschläge über den Nutzen der Segregation der Hutweiden, Wälder und Rohrschäge des Forst-Patentes und der Commasation. Hermannstadt. 1858. 8-o. I. Heft.
- ** Das Privatrecht der Siebenbürger Deutschen im systematischen Grundrisse. Von Friedrich Schuler von Libloy. — Siebenbürgische Rechtsgeschichte. II. Band. III. Lieferung. Hermannstadt. 1858. 8-o. 341.—522. Gedruckt und im Verlage bei Georg v. Closius.
- * Handbuch der neuesten kaiserlich-österreichischen Sanitäts-Gesetze und Verordnungen. Von Mathias Macher. I. Bd. II. Bd. Erstes Heft. Graz. 1858. 8-o.
- * Die technische Bildung im Kaiserthume Oesterreich. Von Dr. Hermann Ign. Bidermann. Wien 1854. 8-o.
- * Festrede, bei der feierlichen Übernahme der ehemaligen Universitätsgebäudes durch die kaiserl. Akademie der Wissenschaften. Gehalten am XXIX. Octob. 1857. Vom Vice-Praesidenten derselben, Dr. Theodor Georg von Karajan. Wien. in 4-to.
- ** Entwurf zu den Statuten des zu bildenden Kronstädter Bergbau- und Hütten-Actien-Vereines. Kronstadt. 1858. 8-o. I. Heft.
- ** Statuten des Schässburger Gewerbe-Vereines. Kronstadt. 1858. 8-o. I. Heft.
- ** Adressenbuch der vorzüglichen Handels- und Gewerbsleute in der Walachei, Moldau und Bulgarien. Kronstadt. 1858. 8-o. I. Heft.
- * Jahresberichte der Handels- und Gewerbekammer a) Pest-Ofen (1854—1856); b) Erzherzogthum Oesterreich unter der Enns (in den Jahren 1854. 1855. 1856.); c) Graz (für das Jahr 1856.); d) Leoben (1854—1857.); e) Graz (1854. 1855. 1856.); f) Pilsen (1856.); g) Ober-Oesterreich (für das Jahr 1856.); h) Troppau (1854—1856.); i) Budweis (1854 u. 1855.); j) Croatien (1854—1856.).
- * Rapporto Economico-Statistico pel Quadriennio 1853—1856. dalla di Commercio ed Industria della Provincia a) di Pavia. 1857. 8-o.; b) di Milano. 1857. 8-o.; c) di Brescia (negli anni 1854. 1855. 1856.; d) di Vicenza (pel Triennio 1854. 1855. 1856.); e) di Bergamo (negli anni 1854. 1855. 1856.); f) in Fiume Anno 1857. N-o 4., 5. — N-o 1. 1858. in Fol.
- * Movimento di Navigazione in Porti Austriaci e della Navigazione Austriaca in Porti Esteri negli anni 1851.—1855. Trieste della Tipografia Weis. 1857. 8-o.
- ** Comentariu la pre inalta Patente din 21. Juniu 1854. Lucratu pentru poporul roménu. de Joane Puskariu. Sibüu. 1858. 8-o.
- ** Invetietoriulu si Poporulu de At. Marianu Marienescu. Sibüu. 1858. 8-o. Cu Tipariulu diecesanu.

η) Szám- és mennyiségtan, naptárak.

- Mocnik: Mértan. A felső gymnasium és reáliskolák számára fordította Dr. Arenstein József. Második teljesen átdolgozott kiadás. I. II. Füz. Pest. 1857. 8r. Kiadja Lampel Robert.
- ** Die kaufmännische Rechenkunst und Buchführung. Von Franz Eduard Lurtz. Kronstadt. 1858. 8-o.
- ** Aritmetica pentru Scolele elementarie, scrisa de Franciscu M. Giulanulu. Blasiu. 1858. 8-o.
- ** Calendariu pentru poporulu romanu. Intognieu de Georgeu Barstu. Brasovu. 1858. 8-o.
- ** Calendariu pe anulu de obste dela Christosu 1858. 8-o. Sibüu.

9) Világi történetírók s történelmi segédszerek.

Gróf Teleki József: Hunyadiak kora Magyarországon. Tizenkettődik kötet. Pesten. Emich Gusztáv könyvnyomdája. 1857. 8r.

Szalay László: Magyarország története. Ötödik kötet. Pest. Kiadják Lauffer és Stolp. 1857. 8r.

** Gróf Mikó Imre: Erdélyi Történelmi Adatok. Kolosvártt. 1858. n8r. Harmad. köt. Az ev. ref. főtanoda betűivel.

Szalay László: Kemény János erdélyi fejedelem Önéletírása. Pest. 1856. 8r.

** Galletti egyetemi világrajza. I.—X. Füz. Átdolgozta Dr. Falk Miksa. Második bővített kiadás. Pesten, 1856. 4r.

** Kolozsvári Közlöny. Tulajdonos és felelős szerkesztő Berde Áron. 1858. Ívr. Nyomatott az ev. ref. főtanoda betűivel.

** Magyar Futár. Felelős szerkesztő Vida Károly. Kiadja ugyanaz. Nyomatik a rom. kath. lyceum betűivel. 1858. Ívr.

* Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen. XVIII. Band. Wien. 1857. 8-o. — XIX. Band. I. 1858. 8-o.

* Notizenblatt. Beilage zum Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen. Wien 1857. 8-o. N-o. 1 — 24.

* Geschichte der eidgenössischen Bünde. Mit Urkunden. Von J. E. Kopp. I. u. II. Bd. 1. u. 2. Liefer. u. II. Bd. zweite Hälfte. IV. Bd. 1. u. 2. Abtheil. Leipzig. Weidmann'sche Buchhandlung. 1845—1856. 8-o. — V. Bd. Erste Abtheilung. Berlin. 1858. 8-o.

Zaransky: Weltgeschichte. I.—X. Heft. 8-o.

* Bibliographisch- statistische Übersicht der Literatur der Kaiserstaates vom 1. Jänner bis 31. Decemb. 1855. 1. u. 2. Band. — Repertorium. Wien. 1857. 8-o.

* Tafeln zur Statistik der österreichischen Monarchie. Neue Folge. I. Band. 1.—VIII. Heft. 1856. Fol.

* Jahrbuch der kaiserl. königl. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale. 1856. Mit 17. Tafeln und 26. Holzschnitten. Wien. in 4-to.

* M. J. Ackner: Die römischen Alterthümer und deutschen Burgen in Siebenbürgen. Mit einer Übersichtskarte. Wien. 1857. 8-o. I. Heft.

** Siebenbürger Bote. Verantwortlicher Redakteur Dr. Senz. Schnellpressendruck von Theodor Steinhausen. Hermannstadt. 1858. in 4-to.

* Aug. Papen's Höhengichten. Karte von Central-Europa. 12. Blätter. Preiss 1 Thlr. oder 1 fl. 45. kr. das Blatt. Verlag des geographischen Instituts in Frankfurt a. M. unter Direction von Aug. Ravenstein. 1858. Fol. Sections-Nummer 1. und 7.

* Erklärung der Abkürzungen der Eigennamen auf der Schulwandkarte von Europa, welche von Jos. Sceda gezeichnet und vom k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht herausgegeben wurden ist. Wien. 1855. u. 1856. Fol. I. II. III. Heft.

* Mittelalterliche Kunstdenkmale des österreichischen Kaiserstaates. Stuttgart und Wien. 1856. u. 1857. in 4-to. I. III- — IX. Lief. V. Hefte.

* Geographische Bilder aus Oesterreich. Leipzig. 1856. I. II. Bd. 8-o.

* Fontes Rerum Austriacarum. Zweite Abtheilung. Diplomataria et Acta. XIV. Bd. Wien. 1857. 8-o. — XVII. Bd. Wien 1858. 8-o.

Georgii Barta de Beleháza Commentariorum ad Historiam Status Jurisque Publici Hungariae Aevi Medii Libri XV. TT. I. II. III. Posonii. 1847. in 8-o. — A méltóságos t. szerzőnek lekötelező ajándéka.

* Delle Inscrizioni Veneziane raccolte ed illustrate de Emmanuele Antonio Cicogna di Venezia. Fascicolo 23. (Fortsetzung 353—525.) in 4-to.

** Geografi'a Ardealului pre scurtu, Lucrata de — pre nemtia de Simeone Mihali Profesoriu. Blasiu. 1857. 8-o.

** Telegraful Roman. Sibiiu. 1858. Fol.

1) Természettudományi munkák.

Könnyen érthető alapelemei a természettannak, alsó reál és gymnasiumi iskolák használatára, Schabus Jakabtól. Németből fordítá Hollósy Jusztinián. Második javított kiadás. Sopron. 1856. 8r.

Thüringer Ambró. Elméleti és Tapasztalati Természettan. Pest. 1853. 8r.

Vegytani képek a közéletből. Johnston nyomán kiadja Csengery Antal. I. II. köt. Pest. 1857. 8r.

Dr. Nagy József és Láng Ferenc: Magyarhoni Természetbarát. I. II. III. Füz. Nyitra. 1856. 4r.

* Jahrbuch der k. k. Geologischen Reichsanstalt. 1857. VIII. Jahrgang. N-o 1—4. Wien. 4-to — VIII. Jahrg. N-o 3. u. 4. Heft. Wien. 1857. in 4-to.

Alexander von Humboldt: Kosmos. Stuttgart und Tübingen. 1845—1858. I.—IV. Bd. 8.

Prof. Bernh. Cotta: Briefe über Alexander von Humboldt Kosmos. Leipzig. 1855. I. II. III. Bd. 8-o.

* Die Principien der heutigen Physik. Von Dr. Andreas Ritter v. Ettingshausen vorgetragen. Wien. in 4-to.

Dr. E. G. Calwer: Käferhuch. Stuttgart. 1858. 8-o.

Untersuchungen über thierische Electricität von Emil Du Bois-Reymond. Berlin. I. Bd. 1848. — II. Bd. Erste Abtheilung. 1849. 8-o.

W. Baumeister: Handbuch der landwirthschaftlichen Thierkunde und Thierzucht. I. II. III. Bd. Stuttgart. 1857. 8-o.

Dr. G. A. Pritzel: Iconum Botanicarum Index locupletissimus. Erste und zweite Hälfte. Tomus unus. Berolini. 1854. in 4-to.

Regnault-Strecker's Kurzes Lesebuch der Chemie. Vierte verbesserte Auflage. Braunschweig. 1. 2. 3. Liefer. I. II. Bd. 1858. 8-o.

*) Encyklopaediák.

Uj Magyar Muzeum. Szerkeszti s kiadja Toldy Ferenc. I.—XII. Füz. Pest. 1858. 8r.

* Denkschriften der kaiserl. Akademie der Wissenschaften. a) Philos.-Histor. Classe. Achter Band. Mit 1. Tafel. Wien. 1857. in 4-to. — b) Mathemat. — Naturwissenschaftl. Classe. XIII. u. XIV. Band. Wien. 1857. u. 1858. in 4-to.

* Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften. a) Philos.-Histor. Classe. XXIII. Bd. 2. 3. 4. u. 5. Heft. — XXIV. Bd. 1. u. 2. Heft. — XXV. Bd. 1. 2. 3. Heft. — XXVI. Bd. 1. 2. Heft. — XXVII. Bd. 1. Heft. — b) Mathem. — Naturwissenschaftl. Classe. XXIV. Bd. 1. 2. 3. Heft. — XXV. Bd. 1. 2. Heft. — XXVI. Band. (8.) Jahrgang 1857. — XXVII. Bd. 1. Heft. — XXVIII. Bd. No. 1.—6. XXIX. Bd. N-o 7.—11.

* Almanach der kaiserl. Akademie der Wissenschaften. Achter Jahrgang. 1858. 8-o.

λ) Vegyesek.

** Katalog der Bistritzer Gymnasial-Bibliothek in alphabetischem Auszuge. Kronstadt. 1858. 8-o. Druck von Johann Gött.

Bücherverzeichniss: a) der Buch- und Antiquariats-Handlung von W. Weber et C-o in Berlin. 1858. (XVI) 8-o.; b) von H. W. Schmidt in Halle. 1857. (N-o C. 2. Abthl. und 3. Abthl. 1858.) — Ingyen példány.

Emich, Heckenast és Ráth Mór pesti könyvkereskedőktől 1.—4. db. könyvlajstrom.

Halotti jelentések, alkalmi versek.

TARTALOM.

lap.

Gyalogi János, magyar jezsuita emlékezete. (Pályakép, egyházi jeleseink csarnokából) 3.

ÉRTESÍTŐ RÉSZ.

I. A tanintézet körében tett időszaki intézkedések.

- A) A tanügyet érdeklő fontosabb rendeletek kivonata. 19.
B) A kolosvári rom. kath. nyelv. nagygymnasiumban, 1857/8 tanév folytán tartatott gyűlések némely lényegesb határozatainak jegyzéke. 23.

II. Tanári kar.

- A) Rendes tanárok 1857/8 tanévben 24.
B) Rendkívüli tanárok 25.
III. Részletes jegyzetek a tanuló növendékekről 1857/8 tanévben 25.
IV. Tanórák rende 1857/8 tanévben 26—27.
V. Atmeneti tanterv az 1858/9-diki tanévre, mely a cs. k. erdélyi helytartótanácsnak fölterjesztett. 28.
VI. Rendkívüli tantárgyak 32.
VII. Magyar irálygyakorlati feladványok 33.
VIII. Atmeneti vizsgálatok eredménye 1857/8 tanévben 35.

FÜGGELÉK.

A tanintézet tudományos szereinek gyarapodása.

- A) A tanintézet testgyakorlati eszközeinek leltára. 36.
B) A természettudományi gyűjtemények szaporodása 36.
C) Mértani mütár s lyceumi csillagda 37.
D) A rom. kath. lyceumi könyvtár gyarapodása 37.

NYOMATOTT KOLOSVÁRTT
A ROM. KATH. LYCEUM BETŰVEL

1 8 5 8.
